هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان
104

سالی/ 2015 بەرگی سەدو چوار

چاپی یەکەم/ سالی 2019

پێریست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (7) ی خولی چوارەمی هەڵبژاردن □ چوار شەممە 2015/4/7 ل 5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (8) خولی چوارەمی هەڵبژاردن □ چوار شەممە 2015/4/13 ل73

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (9) ی خولی چوارەمی هەڵبژاردن □ چوار شەممە 2015/4/21 ل`211

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (10)ی خولی چوارەمی هەڵبژاردن □ چوار شەممە 2015/4/29 ل 315

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی (11) خولی چوارەمی هەڵبژاردن □ چوار شەممە 2015/4/25 ل 357

هۆیەکانی دانانی ئەم یاساییە

بە مەبەستی پێدانی دەرفەتی یەکسان بە باوك و دایك بۆ پەروەردەی منداڵەکانیان و جێ بەجێ کردنی بنەماکانی شەریعەت و جاڕنامەو پەیماننامە نێودەوڵەتییەکان تایبەت بە مافەکانی مرۆڤ و مافی منداڵان و چارەسەرکردن و کەم کردنەوەی دەرهاوێشتە نەرێنییەکانی جیابوونەوە لەسەر منداڵان، ئەم یاسا دەرچوێندرا.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، لیژنە هاوبەشەکان داوا دەکەن کە بەڕێزتان ئەوە بخەنە دەنگدانەوە کە راپۆرتەکە ببێت بە ئەسڵ و دەنگدان لەسەر ئەو ماددانە بێ کە لە راپۆرتەکەدا دەق نووسکراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە سەرۆکی فراکسیۆنەکان، ئەندامانی فراکسیۆنەکان ئاگادار بکەنەوە بێنەوە ناو هۆڵی پەرلەمان، چونکە ئێستا نیساب بۆ دەنگدان نییە، تەنها دەمەوێ پێش ئەوە لێرە روونکردنەوەیەك بە بەڕێزتان بدەم ئەو بابەتەی بەڕێز (د.سراج) باسی کرد پەیوەندی بەم پڕۆژە یاسایەوە هەیە کە ئێستا لەبەر دەستی ئێوەدایە، بەڕێزان، ئەندامانی پەرلەمان، لە کاتی خوێندنەوەی یەکەم بۆ ئەم پڕۆژە یاسایە بە هەڵە لەلایەن بەشی کاروباری لیژنەکانی پەرلەمانەوە پڕۆژە یاسایەکی تر بۆ هەمواری یاسای باری کەسێتی هاوپێچ کراوە لەگەڵ ئەم پڕۆژە یاسایە، نێردراوە بۆ لیژنە پەیوەندیدارەکانی پەرلەمان، نێردراوە بۆ ئەندامانی پەرلەمان، ئەو پڕۆژە یاسایەی کە هاوپێچ کراوە بە هەڵە هاوپێچ کراوە، هیچ ئەرزشێکی یاسایی نییە ئێستا لە پەرلەمانی کوردستان، چونکە هێشتا خوێندنەوەی یەکەمی بۆ نەکراوە، ئەوەی کە خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە تەنها ئەم پڕۆژە یاسایەیە، ئێمە لە رێگەی بەڕێز سکرتێری پەرلەمانەوە ئاگاداری کاروباری لیژنەکانمان کردووە و هەڵەیەی کە بە سەریاندا تێپەڕیووە و کێشاویانەتەوە، پێم باشە گفتوگۆ بکەین لەسەر ماددەی یەکەم، دوایی دەتوانی ئەوەش کە دەقی راپۆرتەکە کە دەکرێتە بنەما بیخەینە دەنگدانەوە، ئەو کاتەی کە نیساب تەواو دەبێت، لە راپۆرتەکە و دەقی پڕۆژە یاساکە بخوێننەوە بۆ ئەوەی دەنگدانی لەسەر بکەین، بەڵێ، فەرموو د.ڤالا.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناونیشانی پڕۆژەکە بەم شێوەیە دەخوێندرێتەوە:

هەمواری دووەمی جێ بەجێ کردنی یاسای باری کەسی ژمارە (188)ی ساڵی 1959ی هەموار کراو لە هەرێمی کوردستان عێراق.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

لە دەقی پڕۆژە یاساکەش هەر وایە؟ بیخوێنەوە تکایە.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە پڕۆژە یاساکەدا عینوانەکە بەو شێوەیە هاتووە:

پڕۆژە هەمواری یاسای باری کەسی ژمارە (188)ی ساڵی (1959)، بەڵام ئەمە لەبەر ئەوەی لە یاسایەکی فیدراڵیە ئێمە تەعدیلی تەتبیقەکە دەکەین، بۆیە بەو شێوەیەمان لێکردووە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بە پێی دەستووری عێراق پێویست دەکات یاسا ئیتیحادییەکان کە لە هەرێمی کوردستان هەموار دەکرێن هەمواری جێ بەجێ کردن بکرێن، کێ قسەی هەیە لەسەر ناونیشان؟ کاک عباس فەرموو.

بەڕێز عباس غزالی میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە پێی یاسا هەرێمی کوردستان تەنها سێ پارێزگا دەگرێتەوە، ناوچەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێمی کوردستانیش کاتێ کە دەگەڕێنەوە، بۆ ئەوەی تووشی ئیشکالیەت نەبین، هەرێم هەڵگیرێتن (کوردستان-عێراق) بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ بەڕێزت، بەڵام بەڕێز (کاک عباس) ئەمە لە عێراقدا جێ بەجێ دەبێت، یەعنی بۆ نموونە لە پارێزگای کەرکووك ئێستا ئەوە جێ بەجێ بووە، ئەوە هەموارکراوە لە عێراق، ئەگەر بە هەڵەدا نەچووبێتم، بەڕێزان لە لیژنەی کۆمەڵایەتی ئەگەر هەڵەنەبین، بەڕێز خاتوو گەشە فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نەخێر لە عێراق نەکراوە ئەم تەعدیلە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

نیساب هەیە، باشە، لیژنە پەیوەندیدارەکان سەبارەت بەم راپۆرتە داوا دەکەن کە راپۆرتی هاوبەشی کە ئامادەیان کردووە بکرێتە بنەما بۆ گفتوگۆکردن، بەڕێزان، ئێستا ئەمە دەخەینە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، (54) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵ دانییە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، کەس نییە لەگەڵدا نەبێت، کەواتە پەسەندکرا، زۆر سوپاس، لەسەر ناونیشان (کاک عباس) پێشنیارێکی هەبوو کە هەرێم لاببرێت و ناونیشانی پڕۆژە یاساکە وای لێبێت کە هەمواری دووەمی جێ بەجێ کردنی یاسای باری کەسی ژمارە (188)ی ساڵی (1959)ی هەموارکراو لە کوردستان-عێراق، لیژنە پەیوەندیدارەکان راتان چییە لەسەر ئەم بابەتە؟ فەرموو بەڕێز د.بەهار.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر ئەم یاسایە یاسایەکە پەیوەندی بە جێ بەجێ کردنەوە هەیە لە مەحاکم، ئێمە هەمووومان لەگەڵ ئەوەین کە ئەو یاسایانەی لێرەوە دەردەکرێ ناوچەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێمیش بگرێتەوە، ئەوە لە رووی دەستووریشەوە ناوچەی جێ ناکۆکن، بەڵام من لە رووی عەمەلییەوە روونکردنەوەکەم دەدەم، لە رووی عەمەلییەوە ئێمە ئەگەر هەرێمیشمان لابرد محاکمەکانی ناوچەکانی دەرەوەی ئیدارەی هەرێم ئایا جێ بەجێی یاسایەك دەکەن کە لە هەرێمی کوردستان، کە لە پەرلەمانی کوردستانەوە تەعدیلی لەسەر کراوە؟ من پێموایە لە رووی عەمەلییەوە جێ بەجێی ناکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.سراج فەرموو.

بەڕێز سراج شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی (د.بەهار) دەڵێ، راستە، وایە، بەڵام ئێمە یاسا بۆ ئەمڕۆ دانانێین، بۆ داهاتوو دایدەنێین، لەوانەیە لە داهاتوودا ئەم ناوچانە بگەڕێنەوە ژێر رکێفی خۆمان، چی تێدایە ئەگەر ئەوەی کە (کاك عباس) پێشنیاری کرد وەکو ئەو باس دەکاتن، پێشتریش بوویتە عورفێك لە پەرلەمانی کوردستان، ناوی هەرێم لە زۆربەی پڕۆژەکان لاچووە بۆ ئەوەی کارەکان وەکو خۆی بڕوات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خۆی ناوتان نەنووسی بوو، کاك بێستون و کاك حاجی کاروان، باشە، کاك بێستون فەرموو.

بەڕێز بێستون فائق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ببوورە، مادام قسەی بەدوا داهات من پێشنیار دەکەم لیژنەی یاسایی کە سەرپەرشتی کۆبوونەوەی دارشتنی راپۆرتەکان دەکەن رۆژانە یان حەفتانە لەگەڵ لیژنە مەعنییەکان، یەعنی وردە وردە خۆتان رابێنن لەگەڵ ئەوەی هەرێمی کوردستان لابەن، ئیتر بۆ ئەوەی هەم خەڵکی کوردستانیش وردە، وردە رابێنین لەسەر ئەوەی هەرێمەکەی لاببەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، بەڕێزان دەیخەینە دەنگدانەوە، کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە محاکم لە ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی هەرێم بەشێك لە دادوەر و ئیدیعای عام سەر بە هەرێمی کوردستانن، نموونەش بۆ ئەوە مەخمور و خانەقین، بۆیە یاساکانی هەرێمی کوردستان دەتوانرێ لەسەر ئاستی محاکمیش لە ناوچە کوردستانییەکانی دەرەوەی هەرێم کاری پێ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێزان ئێستا دەیخەینە دەنگدانەوە، تکایە بیخوێننەوە بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگەوە، کاك فرست نوقتەی نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز د.فرست صوّفی علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە یاسای باری کەسیەتیمان هەیە کە یەکەم هەموارکردنی کراوە و بەشێکیشی ئیشکالی لەسەرە لێرە، بەس بە تایبەتی سەبارەت بە ژنی دووەم، لێرە لەگەڵ ئەو ناوچانەی کوردستانی، ئایا ئێمە دەتوانین ئەو بڕگەیەی کە دەڵێین کوردستان عێراق ئەگەر دەیخەیتە دەنگدان مەشمولە بۆ کۆی یاساکە یاسای باری کەسی یان تەنها بۆ ئەو بڕگەیە؟ ئەگەر وابێت چۆن دێیت و یاسا تەجزیئەکەی، خۆ ئێمە نایەین یاسایەکی نوێ دانێین، ئێمە بڕگەیەك لە یاسای باری کەسیەتی هەموار دەکەین، یەعنی تۆ چۆن دەکرێ بێی ئەو بڕگەیە بڵێی والله ئەوە کوردستان عێراق، بەس یاسای باری کەسیەتی ئەوەی تر پەیوەندی بە زواج و تەلاق و ژنی دووەم و مەسائیلی دیکەی نەفەقەیە بێی بڵێی والله تەنها بۆ هەرێمی کوردستانە، ئەمە کێشەمان بۆ دروست دەکات، ئەگەر بڕیارە بیکەن فەرموو بۆ هەمووی بکەن، بۆ ئەوەی ئەو موشکیلەیەش نەمێنێ، خەڵك بچێ ژنی دووەم لە مەخمور و ئەوانە مارە بکات، ئەگەر نا چۆن دەکرێ لە شوێنێك وابێت لە ئەوەی تر بە جۆرێکی تر، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئەوە دوو را هەیە لەسەر ئەم بابەتە، ئەوەی کە لە راپۆرتەکەدا هاتووە دەیخەینە دەنگەوە، دەنگی نەهێنا ئەوەی تر دەخەینە دەنگەوە، پێموابێت ئەو بۆچوونە یاساییانەش کە باس کرا سەبارەت بەم پڕۆژە یاسایە بۆچوونی دروستن، سەبارەت بە ئیختیساسی مەکانی محاکم لە کۆی یاسای باری کەسیەتی و جوزئێك لە یاسای باری کەسیەتی کە ئەم هەموارەیە پێویست دەکات ئەمە لەبەر چاو بگرین ، بۆیە تکایە بیخوێننەوە بەڕێز دکتۆرە ڤالا ، فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەمواری دووەمی جێبەجێکردنی یاسای باری کەسی ژمارە (188)ساڵی (1959)ی هەموارکراو لە هەرێمی کوردستان عێراق.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

كێ لەگەڵدایەتی؟ (35) كەس لەگەڵدایەتی ، كێ دژ یەتی؟ (3) كەس دژ یەتی كەوا تە پە سەندكرا ، ماددەی یەكەم ، نوقتەی نیزامی كاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆركی پەرلەمان.

من لە یاساییەكان دەپرسم ئێمە بۆمان هەیە یاسایەك سالی (1959) دەر چووە هەمواری بكەین؟ یاسای ئێمەش نەبووە ، هەرێمی كوردستانیش نەبووە لەو كاتەدا.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی وەلاّم ئەدەنەوە ، بەلێ ، فەرموون.

بەڕێز د.ڤالاّ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەلێ مافی هەمواركردنی یاسا هەیە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

باشە ، ماددەی یەكەم.

بەڕێز د.ڤالاّ فرید ابراهیم:

ماددەی (1): برگەی (4) لە ماددەی (57) لە یاسای ژمارە (188)ی سالی (1959) لە هەرێمی كوردستان لە كار دەخرێت و ئەمەی خوارەوە جێگەی دەگرێتەوە:

أ-هەریەك لە دایك و باوك مافی بینینی منداڵەكانیان هەیە لە پاش دابڕان و نەمانی پەیوەندی هاوسەری لە نێوانیاندا, لە كاتی نەمانی ئەوانیش یان یەكێك لەوان .ئەو مافە باپیر و نەنكیشی دەگرێتەوە.

ب-تەنها دایەنی منداڵ (باوك یان دایك) لە دوای نەمانی ئەوانیش بەپێی یاسا بەركارەكانن ئەو كەسەی مافی دایەنی هەیە سەرپەرشتی پەروەردە و فێركردن و بواری كۆمەلایەتی منداڵ دەكات تا تەمەنی (18) ساڵ.

ج- كات و شوێنی دیتن لە ماوەی شیرەخۆریدا, بە پێی بڕیاری دادگا دەبێت , بەپێی بەرژەوەندی دایەنكراو.

د- پاش شیرەخۆری ماوەی دیتنی هەفتانە (12) كاتژمێر زیاتر نەبێت و لە شوێنێك كە كەسی داواكاری بینین (غیر حاضن) دیاری دەكات , پاش كۆتایی هاتنی بینینەكە دەبێ دایەنكراو بداتەوە دەستی دایەن بە پێچەوانەوە تا مانگێك مافی بینینی نابێت.

هـ- ئەگەر دایەن ڕێگەی لە بینینی دایەنكراو گرت بەبێ پاساوی رەوا لە لایەن جێ بەجێ كاری داد ئاگادار دەكرێتەوە, ئەگەر دووبارەی كردەوە بەپێی بڕیاری دادگای تایبەتمەند بۆ ماوەی مانگێك دایەنی دەگوازرێتەوە بۆ ئەو كەسەی كە بە پێی یاسای بەركار ڕێكخراوە.

ح- سەفەرکردنی داینکراو بۆ دەرەوەی وڵات تەنها بە ڕەزامەندی دایك و باوکی دەبێت, لە کاتی نەمانیاندا کەسی دایەن بە پێی یاسا مافی ئەو بڕیارەی دەبێت, هەر لایەکیان سەفریان پێ کرد دەبێت بەڵێن نامەییەك بدات کە پابەند بێت بە گەڕانەوەی بۆ وڵات.

گ- ئەندامی داواکاری گشتی لە دادگای باری کەسی دا چاودێری بە چاکی جێ بە جێ کردنی بڕگەکانی سەرەوە دەکات و لە کاتی بوونی سەرپێچیشدا (ڕێکاری یاسایی) دروست وەردەگرێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە دەقی پڕۆژە ئەسڵییەکەش بیخوێننەوە ، بوو بە ئەساس ، باشە ، باشە ، باناوەکان بنووسرێن ، بەڕێز دکتۆرە بەهار نوقتەی نیزامی؟ فەرموو.

بەڕێز د. بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێم باشە ئەو بڕگەی (4) لە ماددەی (57) کە لە ئەسڵی یاسای ئەحوالی شەخسیدا هاتووە بیخوێنینەوە بۆ ئەوەی زیاتر بەرچاوی ئەندامانی بەڕێز ڕوون بێت ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەر زۆر باشە ، بەس با ناوەکان بنووسرێ ، تەواو بوون ، شتێکی باشە بیخوێننەوە دەقی ئەسڵی یاساکە.

بەڕێز فخرالدین قادر عارف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ئەندام پەرلەمانە بەڕێزانە گفتوگۆی ماددەی یەکەم ئەکەن ، پێشتر (سهام عمر ، حاجی کاروان ناوی خۆیان نووسیوە ، تەلار لطیف ، فەرهاد سەنگاوی ، ئاواز جەنگی ، حەیات مجید ، مەدینە ایوب ، فرسەت صۆفی ، ڤیان عباس ، عباس غزالی ، شوان شێخ احمد ، نجیبە لطیف ، پەروا علی ، جوان اسماعیل ، حسن صالح ، شێرکۆ حەمە امین ، غەریب مصطفی ، مریم صمد ، امنە زکری ، منیرە عثمان ، محمود حاجی عمر ، عمر عینایەت ، شکریە اسماعیل).

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

خاتوو کەژاڵ نەقتەی نیزامی؟ فەرموو.

بەڕێز کەژاڵ هادی فەقێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من دوێنێ بەیەك تەلەفۆن لەگەڵ حاجی کاروان هەردووکمان ناوی خۆمان لای سکرتێری پەرلەمان نووسی ، بەڵام مافی کاك حاجی کاروانی داو مافەکەشی بە من نەدا ، سوپاسی دەکەم.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە لە بیری چووە بەڕێز سکرتێری پەرلەمان ، بەڕێز دکتۆر سراج تکایە دەقی ماددەکە بخوێنەوە ، جەنابت دەیخوێنیتەوە؟ بەڵێ فەرموو.

بەڕێز د.سراج احمد حمدامين:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی (4) لە ماددەی (57) لە یاسای ژمارە (188)ی ساڵی (59) بەو شێوەیە هاتیە کە ئێستا داوای لابردنی کراوە (للأب النظر في شؤن حضون و تربيته و تعليمه حتى يتم العاشرة من العمر ، و للمحكمة ان تأذنة بتمديد حضانة الصغير حتى اكماله الخامسة عشرة ، اذا ثبت لها بعد الرجوع الى الجان المختصة الطبية منها و ال ان مصلحة الصغير تقتضي بذلك على ان لايبيت الى عند حاضنته) ، سوپاس.

بەڕێز د.يوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس ، ئێستا ئەندامانی پەرلەمان قسە ئەکەن ، بەڵام ئاگاداربن کە پابەندین بە کاتی قسەکردن کە بریتییە لە (3)خولەك ، خاتوو سهام عمر فەرموو.

بەڕێز سهام عمر قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیا من لسەر بڕگا (10)یە ماددا (1) سەبارەت بڕگا (10) پێشنیار دکەم یان ئیزافەك بهێتە سەر کرن یان ئەڤ پێشنیارا ئەز پێشکەش دکەم ببیتە بڕگەکا دی کو هەریا هاڤ ڕایە دگەل ڕامانە ئەڤێ بڕگەها هەنێ ، بۆ نموونە د ڤێرێدا هاتیە کو حەفتانە نابیتن کو (12)کاتژمێرا زیاتر نەبیتن ماوەی بینینی منداڵ ، ئەز پێشنیار دکەم ئەگەر ئیزافە بیتن یان ژی جودا بڕگەك بهێتە دان ڤی شێوازی بهێتە کرن بە ڕەزامەندی دایەن ماوەی دیتنی هەفتانە لەلایەن داواکاری بینین دەکرێت درێژبکرێت بۆ (24)کاتژمێر بە ئاگاداری بەڕێوبەرایەتی جێبەجێکردن کە سەر بە وەزارەتی دادە ، سوپاس.

بەڕێز د.يوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ، سوپاس ، خاتوو کەژاڵ هادی فەرموو.

بەڕێز کەژاڵ هادی فەقێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرنجێکم هەیە ، دەتوانم بڵێم گلەیەکیشم لە سەرۆکایەتی پەرلەمان هەیە ئەگەر لێمی قەبوڵ بکەن ، دواتریش لەسەر بڕگەی (د) پێشنیارێکم هەیە ، پرسە کۆمەڵایەتییەکان لەم دۆخەی هەرێمی کوردستاندا بەڕاستی کەوا پرسی کۆمەڵایەتی چارەنووس سازن زیاتر فەرامۆش کراون ، زیاتر گرنگی بە پرسە سیاسی و داراییەکان دەدرێن ئەمان هەم سیاسی چارەنووسسازن ، ئەمانیش کۆمەڵایەتی چارەنووسسازن ، دوو جار ئێمە لە پرسی کۆمەڵایەتی جارێکیان پەیوەندی بە پرسی ژنانەوە هەبووە ، ئەمجارەش پەیوەندی بەم پرسە کۆمەڵایەتییەوە هەیە کەوا داواکارییەکی زۆر زۆری تاکەکانی کۆمەڵگای لەسەرە لەگەڵ دوو باەتی گرنگی سیاسی ڕەبت دەکرێتن تەنانەت کەنا ڵەکانی ڕاگەیاندنیش بە پێی پێویست ئاماژە بەم بڕگەی دانیشتنی کۆبوونەوەی ئەمڕۆی پەرلەمانی کوردستان ناکات ، بڕگەی (د) پێشنیارەکەمان ئەوەیە ئێمە وەکو لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی لەگەڵ ئەوەدابووین کە (24) سەعات بێ حەفتانە دیتنە کە زیادبکەین ،

چونکە ئەوە مافی هەموو منداڵێکە بێ سۆزی ببینێ لای دایك و باوکی ، بەڵام لێرە کراوەتە (12)سەعات و زیاتر نەبێت یەعنی دەرگای لێقەپات کرا یە ، ئێمە پێشنیارێکی دیکەمان هە یە وەکو ئە ندامانی لیژ نەی کاروباری کۆمەڵایەتی دڵنیاشم کە زۆر بەی ئە ندامانی ئەو لیژنە یە و زۆر بەی پەر لەمانتارانیش تەئ یدی ئەمە دەکەن ، ئەم دیتنی منداڵە برگەی (د) پاش شیرە خۆرەیی ماوەی دیتنی هەفتا نە ببێتە (15) ڕۆژ جارێك واتە دوو هەفتە جارێك بکرێت بە (24)کاتژمێر ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ، سوپاس ، سەبارەت بە ڕەخنەکەت تازە ڕا پۆرتی لیژنە کەتان حازربووە ئەوە ندە گرینگیمان پێداوە کە هەر حازربووە خستوومانەتە بەرنامەی کارەوە ، بەڕێز کاك حاجی کاروان فەرموو.

بەڕێز کەنعان نجم الدین احمد (حاجی کاروان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

برگەی (أ) باسی ئەوە ئەکات لەکاتی نەمانی دایك و باوك ئەوجا نەنك و باپیرە ئەتوانن بیبینن ، لە هەمان کاتدا کوردەواری خۆمان قسەیەکی هەیە ئەڵێ (جەرگی جەرگمە) یەعنی ئەو باپیرە و ئەو نەنکە ئەگەر لە ژیاندا بمێنن یەعنی ئەوان ناتوانن بیبینن؟، بۆیە من ئەڵێم ئەگەر لیژنەی یا سایی ئەو برگە یە زیادبکەن یەعنی ئەوانیش مافی بینینیان هەبێ نەك کە دایك و باوك بمرن ئەوجا ئەوان بیبینن ، لە برگەی (ج) وەلەو من نازانم ئەگەر پرۆژە یاساکە لە یاسای عیراقییە ئەگەر هەموارکرابێتەوە ئەڵێ لەو شوێنە ئەبینرێ کە پێی ئەوترێ (اتحاد المرأة العراقية) لەیاسای قەدیم ، ئەوەبۆتە تەرجو مەکراوی لە هەردوو ڕێکخراوی ئافرەتان و ژنان ئەبینرێن زۆر جار گلەیی زۆر ئەکرا لەلا یەن پیاوانەوە قسەیان پێ ئەوترا لە بەعزە شوێنەوە ئەوە بۆ ئەوەی ئەو شوێنە دیاری نەکرێ ، یەعنی هەر ڕێکخراوێك بێ نەبێت بە ڕەئی من ، ئەگەر شوێنێکی دیاری کراو هەبێ بەڕەئی من وەزارەتی کارو کاروباری کۆمەڵایەتی بێ ئەگەر لێرە دیاری بکرێ ، ئەگەر دیاریش نەکرێ ئەوە شوێنەکە دیارە باوك لای خۆیەتی و دایك لای خۆیەتی ، بەڵام ئەگەر لە حاڵەتیکدا شوێنەکە نەبوو کوێ ببێ باشە؟ جا لێرە شوێنەکە دیاری نەکراوە کات و شوێنی دیتن کە یە؟ کاتەکە دیاری کرا بەڵام شوێنەکە دیاری نەکرا ، بۆیە بەڕەئی من ئەبێ موئەسە سەیەك بێ سەر بە حکومەت بێ نەك سەر بە ڕێکخراوێك بێ ، لایەنێك بێ ، خاڵێکی تر من پشتگیری خوشکە سوهام ئەکەم کە (12) لای کەم بکرێتەوە (24) سەعات لای باوك بمێنێتەوە یان لەگەڵ دایك بمێنێتەوە ، حەفتا نەش بێت ئەوە زۆر باش ئەبێ ، سوپاستان ئەکەم.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، خاتوو تەلار فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرنج و تێبینیم هەیە لەسەر خاڵی (ج)م کە پێویستە بەپێی بەرژەوەندی مناڵەکە و ئەو کەسەبێ کە مناڵەکەی لەلا یە ، چونکە زۆر جار هە یە مەرحە لەی شیرەخۆری ماوە کەی د یاری کراوە ، بەڵام بە پ‌ێی تەمەنەکە پێویستە ئەوە لەبەر چاو بگیرێ ، شوێنەکەش لەبەر چاو بـگیرێ ، چونکە ئەو تەمە نە زۆر جار ئەبێتە هۆکارێ بۆ ئەوەی بە پێی جیاوازی شوێنەکانیان لەوانەیە ئەو شوێنە لە بەینی هەولێر و سلێمانیا بێ ، لەوانەیە لە بەینی سلێمانی و قەڵادزێ بێ ئەو کێشانەمان هەیە بۆ ئەوەی زەرەر لە مناڵە کە نەدرێ زۆر گرنگە مناڵەکەش و ئەو کەسەی کە مناڵەکەشی لە لایە لەبەر چاو بگیرێت ، لەسەر خاڵی (د) من وە کو پێشتریش هەر لە لیژنە ئەوەمان تەرح کرد کە پێویستە دوو حەفتە جارێك بێ (24) سەعاتەکە ، م‌نیش هاوڕام لەگەڵ بەڕێز خاتوو کەژاڵ کە دوو حەفتە جار ێك بێ (24) سەعات لە لای ب‌ێت ، لە بەر ئەوەی ، بۆچی؟ لەبەر ئەوەی زۆرجار ئەگەر حەفتانە بێ ئەو (24) سەعاتە یاخود ئەو (12)کا تژمێرە بە پ‌ێی عورفێك وای لێهاتووە دادگا هەمیشە جومعان دا ئەنێ بۆ ئەو چاو پێکەوتنانە ، کە جومعانیشی دا نا ڕ ستە ڕۆژەکانی دیکە لەلای دایکەکەیە یان لای باوکەکەیە یا لای ئەو کەسەیە مناڵەکەی لەلا یە ، بەڵام ئە مە وای لێدێت زۆرجار هەیە ئەو کاتەی بەخۆشی ئەیباتە سەر مناڵەکە لەلای باوکەکەیە یان لەلای دایکەکە یە کە ئە مە وای ل‌ێدەکات زۆر جار سەرنجی مناڵە کە ز یاتر ڕا ئەکێ‌شێ بەلای ئەو کە سەی کە مناڵکەی لەلا یە لەماوەی (24) سەعاتەکە یاخود لەماوە (12)کاتژمێرە کە ، کە ئەویش جومعا نە زۆر بەی کاتیش لە هەرێمی کوردستان بە شێوەیەکی عورفی وای لێهاتووە جومعان زیاتر خەڵك ئەچێتە دەرەوە ، زیاتر سەرف ئەکا ، زیاتر ئەوەی کات بەسەر ئەبا لەگەڵ خێزانەکەی ، بۆیە ئەمە وای لێدەکات کە دایکەکە بەوەی کە بە پێی ئەو ئامارەی کە لە لامە بۆنموونە لەم ساڵە لەماوە ئەو (5)مانگەدا (315) خ‌ێزان کە جیابوونە تەوە مناڵەکانیان دەب‌ینن لە یەك ڕێخراویش ڕێکخراوی یەکێتی ژ نانی کورد ستانە لە سلێمانی کە (226)ی مناڵەکان لای دایکەکەیە ، یەعنی دایکەکە مناڵە کە ئەهێنێ بۆ ئەوەی کە باو کە کە ببی‌نێ ، (89)ی لای باوکەکە یە کەوا تە ئەوەی کە ل‌ێرە زەرەرمە ند دە بێ لە بینی‌نی منا ڵەکانی لە جوم‌عەدا بۆ ئەوەی کە مناڵەکەی بەرێتە دەرەوە ، یاخود ئەوکاتەی لە گەڵ بەرێ‌تە سەر ئەوە دایکەکە یە کە زۆر جار تەئ‌سیرێکی سلبی بەجێ ئەهێڵێ لەوەی کە ئەو مناڵە بەو شێوازە بینی‌نەی لای باوکە کەی تەئ‌سیرێك بێ‌تە سەر لەوی تەئسیر دەکاتە سەر حەزانەکەی ، چەندین نموونەمان لە لایە کە مناڵ ئەو فەترە یەی لای باوکە کەی بووە جومعان بووە هەموو جومعەیەك بینویەتی دواتر وای لێهاتووە مناڵەکە وازی لە دایکی هێناوە چۆتەوە لای باوکەکە کە ئەمە لە ڕووی مەعنەویشەوە تەئسیرێکی سلبی بەجێ ئەهێڵێ بۆ سەر دایکە کە ، بۆ یە گرن‌گە دوو حەفتە جارێك بێ وە (24)سەعات لەو کاتەشا مافی کەسیشیان پێشێل نابێ ، لە خاڵی (ه)دا پێ‌شنیار ئەکەم وەکو چۆن ئەو کەسەی کە ڕێگری ئەکا لە بینینەکە عقوبەی هەیە ، لە کاتێکیشدا بەهۆی نەبوونی پەروەردەیەکی دروستەوە لەناو خێزانەکانا لە هەرێمی کوردستان زۆرجار هەیە ئەو منا ڵە بەخراپ بەکار

ئەهێنیٚ لەبەر ئەوە زۆربەی زۆری جیابوونەوەکانیش لەسەر ئەسا سی تەفاهوم نی یە ، هەمووی لە ڕێگای دادگاکانەوەیە زۆرجار کێشە دروست ئەبیٚ لەنێوان خێزانەکاندا ئەمە وای لیٚ ئەکا ئەو منا ڵە دائیمەن بە خراپ بەکاری بهێنیٚ لە بەینی ئەو دایك و باوکەیا ، بۆیە گرنگە ئەگەر هاتو ئەو دایکە یاخود ئەو باو کە کە مناڵە کە ئەبینیٚ بەخراپ مناڵە کەی فێر کرد بە شێوازێك دژی ئەو کە سەی مناڵە کەی لە لا یە ، نموو نەشمان لا هە یە ، باوکە کە خۆی لە ڕێ گای حادی سەی سەیارەوە مردووە کەس و کارە کەی یەعنی نەنکە کەی یان باپیرە کەی یان مام و پوورە کانی کە بینویانە تەوە هانـ یان داوە وتوویا نە ئەوە دای کت کوشتوویەتی ، ئەم بوختانانە ئەبێتە هۆکارێك تەئسیری سلبی بەجیٚ ئەهێڵیٚ ، منیش لە گەڵ ڕە ئی حاجی کاروانم ، پێویستە زۆرجار هەیە دایك و باوك بەتای بەتی ژ نان منا ڵەکانیان ئەبینن ، بەهۆی ئەو کێ شەی کۆمەڵایەتیانەی کە هەیە ناتوانن لە ماڵی خۆ یان منا ڵەکانن بب ینن ، وا تە لە ماڵی باوکیا نە ، بۆ یە زۆر گرنگە لە یاساکە ئاماژە بە شوێنێك بکریٚ بۆ بینینی ئەو منالاٌنە ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە ، سوپاس ، خاتوو حیات فەرموو.

بەڕێز حیاە مجید قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت بڕگەی (أ)ەوە پشتگیری لە قسەکانی حاجی کاروان دە کەم ، لە بڕ گەی (ج)دا پ شتگیری خاتوو تەلار ئەکەم ، بەڕێزان بەلاٌم بە نیسبەت بڕگەی (د)ەوە کە (12)سەعات دیاریکراوە بە ڕای من ئەو وەخ تە بگەڕێندرێتەوە بۆ دایك و باوك ئیتیفاق بکەن لەسەر ئەو کاتە ، دایك و باوکەکە ئیتیفاق ب کەن لە سەری و ماوەکە زیاتر بیٚ یان کەمتربیٚ ، یەعنی ئەو ئازادی یە بگەڕێ تەوە بۆ دا یك و باوك ، لەوانە یە مە سەلەن دایکەکە یان باوکەکە حەز بکا ئەو وەختە کەمتربێت یان یاخود زیاتر بێت ، بەلاٌم بە پ ێی یا ساکە ڕێ گەی پێ نەدراوە لە سەری ئە کەویٚ ئە گەر بە کراوە یی بمێنێ تەوە وەختە کە بگەڕێ تەوە بۆ دا یك و باوك ئەوا شتێکی زۆر باشتر دەبێت هەم بۆ دایکەکە و هەم بۆ باوکەکەش کە ئیتیفاق لەسەر ئەو وەختە بکەن خۆیان ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس ، خاتوو پەروا علی فەرموو.

بەڕێز پەروا علی حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا پێش ئەوەی کە تێبینـ یەکانم بدەم ، بەڵیٚ م نیش لە گەڵ ئەوتێبینـ یەم کە بە دا خەوە پر سە کۆمەڵایەتی یەکان بە هە نـد وەرناگیر ێت بۆ ق سەکردن لە سەری تەنا نەت لەلا یەن زۆر ێك لە ئە ندامانی بەڕێزی پەرلەمانەوە کە ئەبینین زۆربەی هۆڵەکە بەجێماوە ، لەبەر ئەوەی کە قسە لەسەر بابەتێك ئەکریٚ ڕەنگە ئەوەندە گرنگ نەبیٚ بەلایانەوە ، بەلاٌم لە پرسە سیاسی و داراییەکا ندا هەمی شە لە گەڵ ڕێز ما ئیتر

به هەر مەبەستێك بێت تەواجودەكە زۆرترە ، بەلاَم بۆ ئەمانە بەداخەوە كە هەموومان ئەگرێتەوە ئەوە یەكێك كە لە تێبینییەكانە كە ئەبینین هۆڵەكە چۆڵە ، سەبارەت بە تێبینی ترم لەسەر ماددەی یەكەم بەگشتی بەداخەوە ئێمە پرۆسەی هاوسەرگیری لە كۆمەڵگەی ئێمەو زۆرێك لە كۆمەڵگاكانی تریش زۆر بەی خۆنەویستانەیە بەبێ بوونی بنەمای خۆشەویستی و ڕێز لەبەر ئەوە هەمیشە لە كاتی جیابوو نەوەدا رق یەكێكە لە هۆكارەكان ئەو تۆزە خۆشەویستییەی كە درو ستیش بووە ئەوەش دوو بارە جارێكی تر ئەگۆڕێتەوە بۆ رق ، یەكێك لە هۆكارەكانی كە چەكی دەستی ئەو ڕقە یە بریتییە لە مناڵەكان ، ئێمە هەمیشە لە هەموو پرۆسەكە ئەیەن لە ڕێگای مناڵەكانەوە ، ئەوەی بەهەند وەر ئەگیرێت ئەوەیە كە ئایا ئەو مناڵە ببینێ یان نەیبینێ بەس خۆی گرنگیەكە ئەوەیە بە چ مەبەستێ ئەیبینێ؟، بۆچی ئەیبینێ؟ ، ئێمە كار لەسەر زۆرێك لە شتەكان ئەكەین بەوەی كە زۆر گرنگە گرنگی بە هاوبەشیكردنی پەروەردەی مناڵ بدرێت لە نێوان ژن و پیاودا ، كاركردنی ئێمە بۆ ئەو مەبەستە زۆر گرنگترە لەوەی كە كامیان ئەیبینن ، لە كۆمەڵگای ئێمەدا بە پلەی یەكەم بەپێی ئەو ئامارانەش كە هەبووە و ئیشارەتی پێدرا زیاتر دایكەكە مناڵەكان وەرئەگرێت لەبەر ئەوە ئەركی پەروەردەكردن ئەخرێتە سەر دایك ، باوك لەو ئەركە بەڕاستی یەعنی دائەبڕدرێت ، لەبەر ئەوە زۆر ئاساییە بۆی كە ئەمە ڕەنگە هۆكارێك بێت بۆ ئەوەی كە خۆ ئەو ئەركی پەروەردەكردنی لە ئەستۆ نییە لەبەر ئەوە ئاساییە ئەگەر لە حەفتەیەكا (2) سەعات ببینێ یان (24)سەعات ، بۆیە هیوادارم كار لەسەر ئەوە بكرێت كە هۆشیارییەكە هەبێ بۆی ئەوە دروست نەبێ مناڵ نەبێت؟ یەعنی نەبێتە چەك ، سەبارەت بە بڕگەی (د) من لەو باوەڕەدام كە بۆ نموونە لە (24)كاتژمێر ، ئەو (12)سەعاتە بكرێت بە (24)كاتژمێر زیاتر نەبێت ، لەگەڵیدا ئارەزوومەندانە بێت ، (2)هەفتە جارێك بێت یا هەفتەی جارێكیش بێت ئاساییە كە من خۆم لەگەڵ دوو هەفتە جارێكام بە حكومی ئەوەی كە ڕەنگە زۆر جار گۆڕینی شێوازی پەروەردە لەنێوان خێزانی دایكەكە لەگەڵ خێزانی باوكەكە و بەتایبەت ئەگەر بەداخەوە لە توێژێك بنكە ، پاش خانە ڕۆشنبیرییەكەیان بە شێوازێك نەبێت كە باوكەكە بكات بە دوژمن یا دایكەكە بكات بە دوژمن ، هەمێشە ئەو مندالە لە رقا گەورەبێت ، لەبەرئەوە دەكرێت ئەوە بۆ (24)سەعات دانرێت ، بەلاَم ئەكرێت مەرجی تەمەنی تێدا تەحدید بكرێ ، لەبەرئەوە مندالِی شیرە خۆرە تۆناتوانی (24) سەعات لای باوكی دایبنێیت ئەوانەی كە هین بێت ئەوە گرنگی پێبدرێت ، بەڵێ مەبەست ئەوەیە ئەو (24) سەعاتە بەو شێوەیە بێت قسەی لەسەر بكرێت ، هیوادارم شوێنێ دیاری بكرێت بۆ كاتی بینینیان لەهەمان كاتیشدا ئەو (24) سەعاتە هەوڵی ئەوە بدرێت كە هەم باوكەكە ، هەم دایكەكە بەتەواوەتی كاتەكە كراوەبێت بۆ مانەوەیان ، زۆرسوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

باشە ، سوپاس ، بەڕێز دكتۆرە جوان اسماعیل فەرموو.

بەڕێز د. جوان اسماعيل عزيز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منيش نەفسی ڕەئی پەروا خانم هەيە ، بەڕاستی ئەندامانی پەرلەمان موقەسرن لەو جەلسەيەی كە بەتاڵ بوو قاعە كە دانيشتينە ، وا بزانم لا يەنی كۆمەلا يەتی زۆر گرنگە لە كۆ مەڵگای هەرێمی كورد ستان كو ئەهميەتی دەدەينە لايەنی سياسی ، لايەنی دارايی ، لايەنی ئابووری ، لايەنی كۆمەڵايەتيش زۆر زۆر گرنگە ئەكبەر ميساليش بدەم ئەگەر لە واقيعی كوردستان بڕۆينە مەحكەمەی دەبينين چەندين كێشە هە يە لە مابەينی باوك و دايك ، زەحيەكەش مندالە ، ئەوە زۆر زۆر گرنگە لايەنی كۆمەڵايەتی باس بكرێ ، گرنگی پێبدەين ، بەس فەقەرەی (أ) نازانم كاك حاجی كاروان و تەلارخان من لەگەڵيانم ، نازانم ، بەلاّم لە ليژنەی يا سايی دەپر سم مەزموونی ئەو فەقەرە يەی وا پێ شاندەدا كە دا پير و باپير بـ تانن مندا ڵەكان ببـ ينن؟ فەقەرەی (د) لەگەڵ ئەوەمە كو ئەمە مافی ئافرەت دە پارێزين دە ڵێين شەش ڕۆژ (حەفتە) ، شەش ڕۆژ و (12) سەعات لەكن دايكە كەيبی ، بەلاّم لە كنـ مان زۆرە ئە گەر (12) سەعات لەكن باوكە كەی بی ، من پێشنيار دەكەم ئەو (12)سەعاتە ببيتە (24)سەعات كو حيسابی لۆ ئافرەتەكەی دەكەين ئەوهاش حيساب لۆ باوكەكەی بكەين ، ڕەئييەكيش هەيە دەڵێ گۆڕينی شوێنی منداڵ ڕەنگە حاڵەتی نەفسی ، تەئسير لە سەر حاڵەتی نەفسی منداڵەكەی بكا ، من بە عەكسەوە دەڕۆنمە ئەو مەوزوعەی كە (24) سەعات لە كن باوكی بی مەعنا حاڵەتی دەروونی ئەو منداڵەی تەوازنەك دروست دەكا هەم باوكی دەبينی ، هەم دايكی دەبينی ، لەبەر ئەوە پێشنياردەكەم ئەوە بكرێتە (24) سەعات وا بزانم زۆر يش نيـ يە لە حەفتە يەك (24) سەعات لەكن باوكەكەی بی ، زۆرسوپاس.

بەڕێز د.يوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس ، خاتوو مدينە ايوب فەرموو.

بەڕێز مدينە ايوب احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من دڤێت بزانم ڤێ ياسا ژمارە (188) سالا (1958) بۆچی دێتە هەمواركرن؟ چونكی ئەسڵێ ڤێ يا سايێ گەلەك باشتر و وازحترە بەحسێ لێوە هاتييە كرنێ ، ئەڤ پرۆژە يا سايێ بەحس لێ هاتيـ يە كر نێ گە لەك كێماسيا تێدا ين ، ئەگەر بابێ وی زارۆ كی مر دايكا وی زارۆ كی ئەڤ بـچيكە ما يەوە ، دايكا زارۆ كی شووی بەكەسەكێ دی كر چ شروت هە نە كو ئەڤ زەلا مێ وێ ژنكێ وی زارۆ كی خۆدان بكەت دێ چی شەرت و شروت دگەل ڤێ چەندێ هەبت، دڤێت ئەڤی كەسی شيان هەبت و چاڤدێريا زارۆكی بكەت و ژلايێ مادی ڤە ژی حالێ وی يێ باش بت، دوو: دڤێت بۆ دادگەهێ باوەری چێبت هيچ زيانەكی ژلايێ ڤی كەسی ڤە ناگەهتە ڤی زارۆكی، ديسان دڤێت دايكا ڤی زارۆكی مەرج هەبن ديسا بۆ خودان كرنا ڤی زارۆ كی دە مێ شووی بـ ڤی كە سێ دی د كەتن ئە گەر ئەو زەلاّ مێ ئەڤ ژنـ كا شووی پێد كەتن ئەڤ زەلاّ مە تە عەهودەكێ بەرامـ بەری مەحكەمێ چێبكەتن كو دێ چاڤدێريا ڤی زارۆكی كەت بشێوەيەكێ دروست ئەگەر بەرامـبەری ڤێ چەندێ

خیلاف کر بەرامبەر یاسایێ سزایێ خوە بدەت کۆژمەکێ پارا بێتە تەحدید کرن، دیسا سەبارەت برگا (د) بەحسا هەیڤێ (1) دکەتن، ئەز دبێژم بلا هەیڤێ (2) جار بن ئەوژی گەلەك جاران دمینت لدیف تەوەقوعا دایك و بابا، سەبارەت ئەڤ برگە بێتە زێدەکرن دەکا دایك و باب ژێکڤە دبن ئەڤ زارۆکە دێ بت موشکیلە کا کی دێ ڤی زارۆکی بتە دەڤ بابێڤە یان دایکێ ڤە، ئەز دبێژم ژلایێ مەحکەمێ ڤە هندەك کەس بێنە دەست نیشان کرن کو ڤی زاروکی دەما دبنە دەڤ دایکێ ڤە یان بابێ ڤە دێ پتر شول بە یاسایێ هێتە کرن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس ، بەڕێز کاك فەرهاد سەنگاوی فەرموو.

بەڕێز فەرهاد حەمە صالح (فەرهاد سەنگاوی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکەم پێشتر برادەران بەشێکیان کرد ، بەلاّم من ئەمەوێ ڕوونکردنەوەیەکی بچووك بدەم ، لە کۆمەڵگا داخراوەکان خەڵك خێزان دروست ناکا بۆ خێزان ، خەڵك خێزان دروست دەکا بۆ جنس لە کۆمەڵگە دارخراوەکان دوایی منداڵ ئەبێ ، دوایی کێشە دروست ئەبێ منداڵە کە زەرەر ئەکا ، دایك و باوکەکەش زەمی یەکتر ئەکەن منداڵەکە بەکارئەهێنن وەکو درعێك ، شتێکی تر هەیە ئەمەوێ بیڵێم کە ئەو پڕۆژەی سۆشیالەی کە کراوە هیوادارم ببێ بە پڕۆژەی هەموو فراکسیۆنەکان بۆ ئەوەی سەر بگرێ ، چونکە لە هەرچی کەیس و لە هەرچی پڕۆژە هەیە بەشێك لە پڕۆژەی سۆشیال ئەبینیتەوە کە زەروریە و حەلەکە لەناو پڕۆژەی سۆشیالدایە ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس ، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان پشوویەك وەرئەگرین بۆ ماوەی یەك کاتژمێر ، کاتژمێر2:30 ئەگەڕێنەوە بۆ هۆڵ بۆ دەستپێکردنەوەی دانیشتن.

دانیشتنی دووەم

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بە ناوی خوای بەخشیندە و میهرەبان، دانیشتنەکەمان بە ناوی گەلی کوردستانەوە دەست پێدەکەینەوە، خولی چوارەمی هەڵبژاردن، ساڵی دووەم، دانیشتنی ژمارە ﴿11﴾، رۆژی دانیشتن ﴿2015/5/20﴾، کۆبوونەوەی دووەم، بەردەوامین لە گفتوگۆ کردن لە سەر برگەی دووەم لە بەرنامەی کاری دانیشتنی ئەمرۆمان کە بریتییە لە گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای هەموار کردنی یاسای باری کەسی ژمارە﴿188﴾ ساڵی ﴿1959﴾ بە پێی ماددەکانی ﴿72 و 74 و 75﴾ لە پێڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە ﴿1﴾ی ساڵی ﴿1992﴾ ی هەموار کراو، بەردەوام دەبین لە گفتوگۆ بە پێی ئەو ناوانەی لەبەردەستمان دایە، خاتوو ڤیان فەرموو،

بەڕێز ڤیان عباس عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نسبەت خالا ﴿د﴾ بۆ دەست نیشان کرنا ﴿12﴾ دەمژمێران کو دبیتە دانەك ل رۆژێ، ئەگەر وەك یاسا ب عاتیفە سەرەردەریێ نەکەین بۆ یاسایەکێ گرێ دایی بەرژەوەندیا زارۆکا ئەگەر عاتیفە بیر بکەین دیسان دبیت ب یاسا رێك بێخین و پێشنیار دکەم کو ل ماوێ شیرخۆری حەفتیا نە ﴿6﴾ دەمژمێرا بیت و پشتی شیر خۆری ببیتە﴿24﴾ دەمژمێر حەفتیانە و بێ دیار کرنا جهی، ژ بەر کو دبیت ئەگەر زارۆك لای دایکێ بیت باب ببەتە گەریانەکێ یان کافیتریایەکێ یان سینەمایێ بێ تەحدید کرنا جهێ دیتنێ، دیسان ژ یێ زارۆکێ چەند مەھ بیت ژی دەمێ ﴿24﴾ دەمژمێر حەفتییێ دیسان زارۆك لا یێ دایکێ بیتن بزڤریتەوە لایێ بابێ و پشتەڤانیا پێشنیارا ﴿سهام خان﴾ێ دەکەم و ل خالا ﴿ج﴾ پشتەڤانیا ﴿ تەلار خان﴾ێ دکەم، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز کاك حسن فەرموو،

بەڕێز حسن صالح محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم وایە لە حەفتەیەکدا ﴿12﴾ کاتژمێر زۆر کەمە ئەگەر نەکرێتە ﴿48﴾ وەك زۆر بەی وڵاتانی ئەوروپا، ﴿24﴾ کاتژمێر زۆر باشە چ دایك یان باوك مافی ئەوەیان هەیە ئەوەندە کاتەیان لەگەڵ بەشێك لە جەرگی خۆیان پێ بدرێت بەهەر قەدەرێك بۆ بێت لەیەك جیا بوونەتەوە لە چوار چێوەی ماڵێك یان خێزانێکدا، هەرچەندە رەنگە موبەڕیری بەڕێزان لە لیژنەی یاسایی ئەوە بێت کە ﴿24﴾ سەعات لەوانەیە کاریگەری هەر دوولای لە سەری بێت چ ماڵی باوکی یان دایکی، دوو بۆچوونی جیاواز و کاریگەری جیاواز و دوو ژیانی جیاواز بێت، بەڵام هێشتا نابێت لای دایکی بمێنێت و لای باوکی بمێنێت بە ﴿24﴾ سەعات، من پێم وایە ئەمە زاڵترە و مرۆڤایەتی ترە لەوەی کە ئەم موبەڕیرە لەبەر چاو بگیرێت، بۆیە من پێم وایە ﴿24﴾کاتژمێر زۆر کەمە و تێنوویەتی دایك و باوك و منداڵ ناشکێنێت، کە ئەمە بۆ خۆی رەنگە کێشەیەکی تر دروست بکات لە بەینی منداڵەکە و هەر کەسێك لەم خێزانە، لە بەینی منداڵ و باوکی یان منداڵ و دایکی، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز کاك شێرکۆ فەرمووە،

بەڕێز د. شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشتر لە راپۆرتەکەی لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی و خێزان کە تا قۆناغی شیرەخۆری ﴿8﴾ سەعات و دواتر ﴿24﴾کاتژمێر، من حەز دەکەم وەڵامێك وەربگرم کە ئەو سەعاتانە لەسەر چ بنەمایەك وەرگیراون؟

پشتگیری لە رای ﴿24﴾ کاتژمێر دەکەم و پشتگیری لەو رایەی راپۆرتی لیژنەکە دەکەم کە هەم بۆ قۆناغی شیرەخۆری و هەم بۆ قۆناغی دوای شیرەخۆری دیاری کردووە کە ﴿24﴾کاتژمێرە و بەگشتی قسەکانی ﴿حاجی کاروان و تەلار خان و پەروا خان﴾ و هەموو بەڕێزەکان کە پشتگیریان لە ﴿24﴾ کاتژمێر کرد لەگەڵ شوێنەکە کە باس کرا، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز کاک عباس فەرموو،

بەڕێز عباس غزالی میرخان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە خاڵی ﴿أ﴾ هاوڕام لە گەڵ ﴿ حاجی کاروان﴾ دەبێت موراعاتی باپیر و داپیریش وەکو دایك و باوك بکرێت، چونکە بەشێکن لە عاتیفە و سۆزی منداڵ، بە نیسبەت خاڵی ﴿د﴾ لە عیلمی نەفسی منداڵدا هەر قۆناغێك تەرسیمێکی هەیە ﴿12﴾ سەعات یان رۆژە یان شەڤە، کەواتە رۆژ و شەو ناتوانێت وەك یەك بێت، هەر بۆیە پێویستە رۆژ و شەو منداڵ لای ئەو دایك و باوکە بێت، بۆ ئەوەی سۆز و عاتیفەکەی بۆ لای خۆی رابکێشێت، لەبەر ئەوە پیشنیار دەکەم کە ﴿24﴾ کاتژمێر لە شەو و رۆژێك نە بێت، لە هەمان کاتدا ئێمە لە کۆمەڵگایەکداین کە کوردەوارییە و عورف و عاداتی کۆمەڵایەتی ئێمە زاڵە و ئێمە ژن هێنان و مارە کردنی زەواج بە قەراردانێك دەزانین و لێك جیابوو نەوە بە قەراردان نازانین و بە عوقدێك و کینەیەك دادەنێین لە کاتی هێنان و بردنی ئەو منداڵە بۆ گواستنەوە و دیتنی دەبێت رەچاوی ئەمە بکرێت کە کێشەی کۆمەڵایەتی کوشتن و لێدان سەر هەڵنەداتەوە، لەگەڵ رێزماندا.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز ئاواز خان فەرموو،

بەڕێز ئاواز جەنگی برهان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە راستیدا من پشتیوانی ﴿ خاتوو تەلار﴾ دەکەم لە بڕگەی ﴿د﴾ کە دیاری کردنی کاتەکە بۆ ﴿12﴾ سەعات، پێشتر پێم وابوو ﴿24﴾ سەعات لە بەرژەوەندی منداڵ دایە، بەڵام لە کاتی روونکردنەوەی بابەتەکە دەرکەوت کە منداڵ بە بەردەوامی لە کاتی پشووەکان کە لایەك لە لایەکان کە دایکە یان باوکە دەیبینێت رەنگە ئەمە کاتە خۆشەکە بێت و ئەو کاتەی کە قوتابخانەی هەیە و ئەرکی لەسەرە لە لای دایکە یان باوکە بە کاتی ناخۆشی دابنێت، بۆیە ﴿12﴾ سەعات زۆر گۆنجاوە، لە بڕگەی ﴿هـ﴾ لە بارەی سەفەر کردنی بۆ دەرەوەی وڵات پێم باشە زیاتر بە روونی باس لەوە بکرێت، کاتێك ئەو منداڵە سەفەر دەکات لەگەڵ دابینکراودا ئایا زەمانەتیان لێ وەردەگیرێت بۆ گەڕانەوەی منداڵەکە و زەمانەتەکە چییە؟ رەهن کردنی موڵك وماڵە؟ دانانی بڕە پارەیە؟ لە لایەن ئەوانەی کە زەمانی ئەوە دەکەن منداڵەکە دەگەڕێننەوە بۆ وڵات ، پشتیوانی ﴿د. جوان﴾ دەکەم کە گرنگە شوێنی بینینی منداڵەکە دەبێت زۆر گۆنجاو بێت،

چونكه منداڵ دەبێت هەست بە دڵنیایی بكات لەو شوێنە و ئەو گۆڕانكارییانەی ڕۆژانە بە سەر ژ یانی د ێت ڕەنگە كاریگەری لەسەر دەروونی منداڵ بكات، بۆیە پێم باشە هەموو ئەو كەسانەی لە سەر هەموار كرد نی ئەو ماددەیە قسە دەكەن، بیرمان نەچێت ئێمە لێرە لە بەرژەوەندی منداڵ كە نەوەی دوا ڕۆژی ئەم وڵاتەیە قسە بكەین و بە داخەوە ئەو گۆڕانكارییانەی وەكو هەموو كۆمەڵگاكانی تر بەسەر كۆ مەڵگای ئێمە هاتووە وای كردووە كە شیرازەی پەیوەندیی یە كۆمەڵایەتیی یەكان لاواز بووە و لێكترازا نی خ ێزان زۆر بووە، بۆ یە هیوادارم پێش ڕەچاو كردنی بەرژەوەندی هەر كەسێك بەرژەوەندی منداڵ ڕەچاو بكەن، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز كاك غریب فەرموو،

بەڕێز غریب مصطفى حمه:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێش ئەوەی رای خۆم لەسەر یەك، دوو فەقەرەی بابەتەكە دەربڕم، بابەتەكە بابەتی مندا ڵە كە زۆر جار دەكەوێ تە ژ ێر پ ێی دا یك و باوكی خۆی و ئەی شێڵن و د ڵە نازكە كەی بە ئاژاوەی ئەوان ئەژاكێ ، ئە مە یەكێكە لە ئەنجامە نەرێنییەكانی تەڵاق، كە ڕێژەكەی زیادی كردووە و ئامێرەكانی پەیوەندی و میدیا ڕۆڵی خراپیان بینیوە لەم پشێویە، من پشتگیری رای ﴿تەلار خان و كەژاڵ خان و د. جوان﴾دە كەم كە ماوەی دیتن حەفتانە و ﴿12﴾ كاتژمێر نەبێت و ﴿15﴾ ڕۆژ جارێك ب ێت و ﴿24﴾ كا تژمێر ب ێت لە بەر ئەم هۆیا نە، یە كەم: تا ئەو مندا ڵە بتواﻧ ێت شەو بمێنێ تەوە لای لایەنە كەی تر، كە وە كو باڵندە یەكی هێلانەشێواوە لە هێلانە تێكدراوەكەیدا ستار بگر ێت و بتواﻧ ێت چاوەكانی لەو ما ڵە بنێ تە خەو، چونكە ئەگەر نەتوانێت شەو لەوێ بمێنێت ناتوانێت ئیسراحەتی پێوی ست ب كات، جگە لەوە كە بوو بە ﴿24﴾ كاتژمێر مافی نەنك و باپیریش لەوێ ڕەچاو دەكرێت، خاڵی سێیەم: حەفتانە ئەو باوك و دایكە بە ئا سانی ناتوانن ئەو مناڵە ئاڵوگۆڕ بكەن و ئەو بداتە دەستی ئەو و ب چێت وەریبگر ێت، كە بوو بە ﴿2﴾ حەفتە جارێك ڕەنگە ئاسانتر بێت بۆ ئەوان و ﴿24﴾ كاتژمێرەكە باشترە، تێبینیەكی تریشم هەیە ئەو لیژنە یەی كە ئەو ڕاپۆرتەی داڕ شتووە، مادام ڕاپۆرتە كە بە ز مانی كوردی دار ێژراوە، خۆز گە خاڵبەندییەكە شی بە پیتی كوردی بوایە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز منیرە خان فەرموو،

بەڕێز منیره عثمان علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە كۆتایی شوكر سرەم هات، ئەمە یەكێكە لەو یاسایانەی كە زۆر گرنگە، چونكە پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە مندا ڵەوە هە یە كە نەوەی دوارۆژی میللەتە كەمانن، ماددەی یە كەم، بڕ گەی ﴿أ﴾ پ شتگیری ﴿ حاجی كاروان﴾ دە كەم بۆ بینی نی نەنك و م نداڵ لە لا یەن منداڵە كەوە، لە بەر ئەوەی لە یا ساكەدا كە ئێ ستا

نووسراوه له كاتی نەمانی دایك و باوكەكە، نەنك وباپیرەكە بۆیان هەیە بیبینن، بەڵام پر سیارەكە ئەوه یە كاتێك منداڵێك نەنك و باپیری ناناسێت و نەیبینیوه چۆن له دوای مردنی دایك و باوكی ئەو منداڵه نەنك و باپیری دەناسێت و حەنانی هەیه بۆیان، خاڵی ﴿د﴾ دەمەوێ سەرنجی سەرجەم پەر لەمانتاران بۆ ئەوه رابكێشم كه بەشێكی زۆرمان دایك و باوكین و كێ مان هەیه دان بەوه دانەنێین كه له دووری مندا ڵەكانمان بیریان لێ نه كەین؟ یان ﴿2﴾ حەفتە مندا ڵەكانمان نەبینین تەنا نەت ئه گەر له سەفەردا بین نەك كه قەتعی لێمان برِا بێت منداڵەكەمان نەبینین و جیابوونەوه روویداوه، بۆیه بڕوای تەواوم هەیه ئەگەر ئێمه هۆیەكانی دەرچواندنی ئەم یاسایه بۆ ئەوەیه یەكسانی بپارێزین له پەروەردەكردنی منداڵ له نێوان دایك و باوكەكەدا، یەكسانی كاتێك دەپارێزی كه ئەو منداڵه ماوەی ﴿24﴾ سەعات له حەفتە یەك بمێنێ تەوه كه ئه گەر لای دا یك ب ێت، ب چێت بۆ لای باوك و به پێچەوانه شەوه، بۆ یه داوا ده كەم ﴿24﴾ سەعات له حەفتەیەك ببێ تە قەتعی ، تكا یه ئه گەر پەروەردەی م نداڵ و سۆزی دا یك و باوكمان هەبێت بۆ م نداڵ دەبێت ﴿24﴾ سەعات كەمتر نەیبینێت، ئەگەر ماف بدەین به م نداڵێك لای دایكی یان ماف بدەین به منداڵیك لەحەفتە یەك ﴿6﴾ رۆژ بیبینێت دەبێت ماف بدەین به باوكێك كه له حەفتەیه كدا ﴿24﴾ كاتژمێر بیبینێت، به پێچەوانەكەشی راسته، ئەگەر باوك مافی هەبێت ﴿6﴾ رۆژ منداڵەكەی ببینێت ئەوا مافی دایكیشه ﴿24﴾ كاتژمێر منداڵەكەی ببینێت، ئه گەر بما نەوێت یا سا دەربكەین كه عەدا لەتی تێدا فەراهەم بێت، دەبێت وا بێت ، هەروەها له ماوەی ﴿12﴾ ساڵ كار كردنم لەم بوارەدا دەتوانم بڵێم یاساكەی پێش كەم و كورتی تێدا بوو و یەكێك بوو لەو گرفتا نەی كه رۆژا نه له ئه سنای كاركردنی ئێ مەدا رووبەڕووی ئێمه بووه، كاتی بینینی مندڵ بۆ ئەو ماوه كورته یه بووه كه به بەردەوامی دا یك و باوكی م نداڵ كێ شەیان هەبووه، ئوم ێدم وا یه ئەمرۆ له پەر لەمانی كورد ستان یا سایەك دەر ب كەین كه له بەرژەوەندی منداڵ ب ێت پێش دا یك و باوكه كه و ده توانین عەدا لەت له ن ێوان دا یك و باوك ب پارێزین، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز كاك شوان فەرموو،

بەڕێز شوان شێخ احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

قسەكانی من كراوه پشتگیری له ﴿حاجی كاروان﴾ له خاڵی ﴿أ﴾ ماددەی ده یەم ده كەم، له بەر ئەوەی له كۆمەڵگای ئێمه زۆر جار داپیر و باپیر نەوەكانیان له كچ و كوڕەكانی خۆیان خۆشتر دەوێت، بۆ یه پشتگیری ئەوه دەكەم چارەسەر بكرێت، بەهەمان شێوه پشتگیری قسەكانی ﴿منیرەخان﴾ دەكەم كه حەفتا نه ب ێت و ﴿24﴾ سەعات بێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز مریم خان فەرموو،

بەڕێز مریم صمد عبدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا گلەییەك لە دەستەی سەرۆکایەتی دەکەم، لەبەر ئەوەی ئەو پرۆژەیە دەبوایە ئاراستەی لیژنەی داکۆکی کردن لە مافەکانی ئافرەتان بکرایە، چونکە پەیوەندی زۆری بە لیژنەکەی ئێمە هەیە و دەیان موعانات و کێشە رووبەڕووی لیژنەکەی ئێمە دەبێتەوە کە تایبەتە بەم کەیسەوە، دیارە من لە ماددەی یەکەم لە بڕگەی ﴿ج﴾ پشتگیری لە خاتوو ﴿تەلار﴾ دەکەم و لە بڕگەی ﴿د﴾ لە ﴿12﴾ سەعات کەمتر نەبێت و لە ﴿24﴾ سەعات زیاتر نەبێت، ئەگەر بکرێت لەم حەفتەیە دوو جار دایك یان باوکەکە ببینێت و ئەگەر بکرێت دابەش بکرێت ئەو سەعاتە، بۆ ئەوەی زیاتر هۆگر یان وابەستەی دایك یان باوکە کە نەکرێت، دەبێت لە حەفتەدا ﴿2﴾ جار بێت و دابەش بکرێت بەسەر ئەم حەفتەیەدا و ئەو ﴿24﴾ سەعاتە، پێشنیار دەکەم بڕگەیەك زیاد بکرێت کە عقوبەی هەبێت بۆ هەر لایەنێك ببێتە هۆی ئازاردانی منداڵەکە، چونکە زۆربەمان حاڵەتەکەمان بینیوە و زۆرجار لە لایەن دایك یان باوکی لەوانەیە ئازار بدرێت و کاریگەری دەروونی زۆر لەسەر دروست دەبێت، بۆیە ئەگەر ئەو بڕگەیە زیاد بکەن عقوبەیەك هەبێت بۆ ئەو لایەنەی کە دایك یان باوك ببێتە هۆی ئازاردانی ئەو منداڵە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز امنە خان فەرموو،

بەڕێز امنە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەمێ ئەم بەحسێ مافی دکەین پێتڤییە داد پەروەرییا جڤاکی بەر چاڤ بگرین، نە ئەم ژن ب چاڤێ ژنی سەحکەینە بابەتی و نە زەلام ژی ب چاڤێ زەلامی ب تنێ سەحکەنە ڤی بابەتی، بەڵکو پرسەکا ئینسانییە و گرێ دایە ب دایك و باب و زارۆکی ڤە، یا گرێ دایە ب بابەتێ مومارسەکرنا دایك و بابێ ڤێ، لەوما پێتڤییە بەرفرەهتر ڤی بابەتی بەرچاڤ وەربگرین، هەروەسا بەحسێ ڤێ چەندێ کو حەزاری و شارستانی و مەدەنی کرنا ڤێ یاسایێ و گۆنجاندن گەل سەردەمێ نوکە، لەوما پێشنیار دکەم ماددەك بێتە زیاد کرن و هەم ئالیێ کلتووری و رۆشنبیری جڤاکێ خۆ بەرچاڤ بگرین و هەم ئالیێ جڤاکەکێ عەشایەری مە یێ هەی لەوانەیە هندەك ماڵبات هەبن رێگرییێ بکەن ئەگەر تو بێژی سەعاتەك هەبێت بۆ دەستنیشان کرنێ کو بچیك دایك یان بابی ببینێت، سەعاتێ هەڵبگری و بماوەکێ کێم دایك یان بابی ببینیت یان دبیت ل موجتەمەعێ مەدا خێزان یان دایك و باب رێکەفتنێ بکەن نەك ل ﴿24﴾ سەعات، بەڵکو دوو، سێ، یان حەفتییەکێ مادام رێکەفتن ل بەینا دایك و بابان تێتە کرن بۆ دێ رێگرییێ ل وان ماڵباتا کەی؟ ژ بەر هندێ داخاز دکەم ماددەك بێتە زێدە کرن و بێژین پاش تەمەنێ ﴿3﴾ساڵ دیتنی حەفتانە نابێت، نابیت لە ﴿24﴾ کا تژمێر کەمتر بێت و دەکرێت بە رێکەوتن کاتی بینین زیاد بکرێت، پاش کۆتایی هاتننی بینینەکە دەبێت دابین کراو بداتەوە دەستی دایەن بە پێچەوانەوە تا مانگێك مافی بینینیان نابێت،

سەبارەت برگەی ﴿أ﴾ پشتەوانیا ﴿حاجی کاروان و عباس غزالی﴾ دکەم و ل برگا ﴿ج﴾ پشتەوانیا ﴿ تەلار خان و ڤیان خانی﴾ دکەم.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز کاك محمود فەرمووو،

بەڕێز محمود حاجی عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەی من لەسەر برگەی ﴿ج و د﴾، برگەی ﴿ج﴾ باس لە بینین دەکات کە ئە مەش دوو جۆرە، یە کەمیان سەردانە کە بۆ ماوەی کورت و ذ یو سەعاتی وە کو لە کۆ مەڵگای پێ شکەوتوو دا هە یە و ئەوەی تریش مانەوەیە کە ﴿12 یان 24﴾ سەعاتە لە لایەن دایان دەمێنێتەوە، لە کۆمەڵگا پێشکەوتووەکان من شارەزایم لە وڵاتی سوید هەیە بە سێ مەرحەلە دابەش کراوە کە مـنداڵ لە شیرەخۆرە تا تە مەنی چوار ساڵان لە شوێنێك لە خەستەخانەی منداڵان شوێنێك دیاری کراوە پێی دەڵێن ﴿بارموشکە﴾، لەو نەخۆشخانە مـنداڵ دەمێنێتەوە دایك یان باوك دەتوانێت بۆ ماوەیەکی کەم ئەو منداڵە ببینێت، لە چوار ساڵ بۆ شەش ساڵ شوێنێك هە یە پێ دە ڵێن ﴿داگ یز﴾ وا تە رەوزە باوك یان دا یك دەتواذ ێت لەوێ منداڵە کە ببیذ ێت و مەرحەلەی سێیەم کە لە شەش بۆ هەژدە ساڵە و پێی دەڵێن ﴿ سۆنیۆر﴾ کە لە تەکـمەنی گە شەکردندایە، لیرە بینینەکە ئەو ماوە کەمە و مانەوەش لە حەفتەیەکدا شەممە و یەکشەممە باوك دەتوانێت ببینێت کە دوو شەو و دو رۆژە، بۆ دەبێت سەعات دیاری بکر ێت؟ و لـێرەدا حەقی خۆ یەتی کە دا یك یان باوك ئەو منداڵە ببینێت، لێرە ئەرکی مانەوەی منداڵ دەکەوێتە ئەستۆی دایك چ لای ئێمە یان لە دەرەوە، بەڵام لەم وڵاتەی ئێمە یاسا بە پێی واقع دادەنرێت و لێرە تا رادەیەك جیاوازی هەیە لە وڵاتانی تر ئەمە وە کو بر گە ﴿ج﴾ و برگەی﴿د﴾ کە مانەوەیە وەکو باسم کرد ئەو ﴿12﴾ سەعاتە کەمە ئەگەر بکرێت لە حەفتەیەك دوو رۆژ باشترە بۆ دایك و باوك بۆ بینینی منداڵەکە بە تایبەت باوك، بەڵام خاڵێکی تر ماددەی ﴿4﴾ یان بەم شێوەیە هەموار بکرێت یان دابڕێژرێت یان زیاد بکرێت، منداڵ تاکو گەورە بوونی تا تەمەنی رو شد تا فام کردنی، زۆرینەی کات لای دایك دەمێنێتەوە و پاشان بە خۆی سەرپشك دەکرێت کامەیان هەڵبژێرێت و بە پلەی یەکەم لە رووی هاوکاری مادییەوە باوك خەرجی لە ئەستۆ دەگرێت لە کاتێکدا کە خەرجی ژ یانی نەبێت وەکو نەفەقە، بە خۆتان دەزانن منداڵ لە ئەوروپا یار مەتی خۆی هە یە هەر کە لە دا یك دەبـێت، بەڵام لە وڵاتی ئێمە ئەمە ناکرێت، بۆیە مافی پارێزراو نییە، ئەگەر سیستەمی سۆشیاڵ کە ﴿کاك فەرهاد﴾ ئاماژەی پێدا لە و ڵاتی ئێـمە جێ بە جێ ببـێت، پێم وا یە جێگەی مافی مـنداڵ و ژ نی تـێدا دە ستەبەر دەکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز کاك عمر فەرمووو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر بڕگەی ﴿ب﴾ وشەی دایەن هاتووە کە لە کوردەواری بە دایك و باوك ناوترێت بەو ژنە دەوترێت کە منداڵ بەخێو دەکات بۆ دایك ، کەواتە دایەن وشەیەکی هەڵەیە، بۆیە تکا یە پێدا چوونەوەی بۆ بکەن، من پشتگیری قسەکانی ﴿منیرەخان و کاك محمود﴾ دەکەم، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز شکریە خان فەرموو،

بەڕێز شكريە اسماعیل مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

گلەییەکم هەیە، لە راستیدا ئێمە فراکسیۆنی کۆمەڵ هەموو جارێ دەکەوینە دوا، نازانم بە چ شێوازێك پیادە دەکرێت تەمەننا دەکەم جارێك ئەندامێکی فراکسیۆنی کۆمەڵ بکەوێتە پێشەوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز سکرتێری پەرلەمان دەڵێت بە پێی نیزامی سانتلیگۆ ئێوە دەکەونە دواوە.

بەڕێز شكريە اسماعیل مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر سکرتێر ئەمەی بکردایە دوو جار گلەییمان لێدەکرد، بەڵام بەڕێزتان ناوەکان هەڵدەبژێرن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

نەخێر، ئەوە ناوەکان نووسراوە بە پێی فراکسیۆنەکان، ئێمە جیاوازی ناکەین، بەس نجیبەخان لە بیرم چووە و داوای لێبۆردنی لێدەکەم، تەئشیرم کردووە، فەرموو،

بەڕێز شكريە اسماعیل مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من چەند خاڵێکم هەیە لە یاسا بنچینەییەکەدا لە بڕگەی ﴿5﴾ منداڵی بەخێوکراو ئەگەر تەمەنی گەیشتە ﴿15﴾ ساڵ ئەوە مافی هەڵبژاردنی دایك و باوکی هەیە، ئەو مافە لە هەموارکردنەکەدا لە منداڵ سەندراوەتەوە، دیارە ئەمە مافێکە و پێویستە رەچاوی کەسایەتی منداڵ بکرێت، پاڵپشتی ﴿ڤیان خان﴾ دەکەم کە ئەو خاڵە بکرێت بە دوو بەش، منداڵی شیرەخۆر لەگەڵ ئەوەی تر جیا بکرێت، چونکە منداڵی شیرەخۆر ﴿6﴾ کاتژمێر ئەگەر زۆر نەبێت کەم نییە، بەڵام منداڵی تر لە ﴿24﴾ کاتژمێر کەمتر نەبێت لەو خاڵەدا پاڵپشتی ﴿منیرەخان﴾ دەکەم، نموونە دێنم رۆژێك برایەك تەلەفۆنی کرد، تکای کرد کە ئەو یاسایە هەموار بکرێت، وتی من تووشی بارودۆخی ناهەموار بوومە و بیر لە خۆکوشتن دەکەم، یەك تاقە منداڵم هەیە کە جیابوومەتەوە لە خێزانەکەم، ئەو لای خۆی دایناوە و ماوەی بینینەکەمان زۆر کەم و دوور و درێژە، بۆیە مەحروم بوومە لەمنداڵەکەم و حەز دەکەم خۆم بکوژم، من زۆر دڵم داوە و بەڵێنم

داوە شتێکی وا بکەین کە چارەسەری کێشەی ئەویش بکات، هەروەها پاڵپشتی ﴿ حاجی کاروان﴾ دەکەم سەبارەت بە داپیر ە وباپیرە، بە راستی مافی ئەوان لە بینین هەبێت زۆر پێویستە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز نجیبە خان فەرموو،

بەڕێز نجیبە لطیف احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانم کراوە، تەنیا لە بڕگەی ﴿ج﴾ پشتگیری لەو بەڕێزانە دەکەم کە وەك لە راپۆرتی هاوبەشدا باسی بینینی منداڵی بەستووتەوە بە بڕیاری دادگا، بەڵام ئەگەر شوێنی تایبەت هەبێت بۆ ئەو بینینە، پێشنیار دەکەم بەشێکی تایبەت بکرێتەوە لە سەرجەم پارێزگاکان بۆ بینینی منداڵ لەو شوێنە ئەبیت، نەك لە بارەگای رێکخراوێك یان شوێنێکی تر بێت کە تایبەت نەبێت بۆ ئەو بینینە و، هەروەها لە مەسەلەی دوای جیابوونەوە وەك بە پێی یاسا بە خێو کردنی منداڵ بۆ یەکێك لە دایك و باوك تەسبیت ئەبێت و بینینیش بۆ بەرامبەرەکەی، بەڵام ئەگەر لەم حاڵەتە پرۆسەی پەروەردە، پەروەردەی ئەو منداڵە رەچاو بکرێت شتێکی باش ئەبێت، چونکە کارێك بکرێت بە پێی رەزامەندی هەر دوو لا بێت ئەو پەروەردەیە یەعنی بە جۆرێك بینینەکە رێك بخرێت تەئسیری لە سەر پەروەردە کردنی منداڵەکە نەبێت، چونکە پەروەردە کردنەکەش راستە ئەمە لە رووی عاتفییەوە حەق ئەدەین بە دایك و باوك کە بینینی منداڵ زەرورە بۆ ئەوان، بەڵام ئەبێ گرنگی بە لایەنی پەروەردەیەکە زیاتر بدەین و بە جۆرێك جێگەی بکرێتەوە لە یاساکە کە کارێگەری خراپی لە سەر پەروەردەی منداڵەکە نەبێت ئەو بینینە، و خاڵێکی تر پشتگیری لە قسەکانی منیرە خان ئەکەم کە ئەو رێژە یان بڵێین ئەو ژمارەیە بەو شێوە کە دوانزدە (12) سەعات بێت بە راستی کەمە، ئەگەر بکرێتە بیست و چوار (24) سەعات ئەمە زەرورە بۆ بینینی منداڵ و حەفتانەش بێت، و سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێز کاك ئومێد حەمە عەلی فەرموو.

بەڕێز ئومێد حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بە کورتی سێ سەرنجم هەبوو، ئەگەر لە حاڵەتێکدا منداڵەکە نەیویست یەکێك لەو دووانە ببینێ، چونکە لە ژیانی کۆمەڵایەتی ئێمە رەنگە هەموومان نموونەی لەو شێوەیەمان لا بێت، بۆیە نابێت ئەم یاسایە ببێتە هۆی هێنانە ئارای پاساوێك بۆ دروست کردنی کێشە یان زۆرکاری لە ئەنجامدانی ئەم بینینە، چونکە بە بڕوای من ئەمە دەبێتە سەر چاوەی دروست بوونی کێشەی کۆمەڵایەتی و بە تایبەتی لەم حاڵەتەدا ئەوەی کە قوربانیە منداڵەکەیە دەبێ شوێن دیاری بکرێ ئەمە زۆر زۆر گرنگە پشتیوانی لەو رایانە ئەکەم کە باسی شوێنیان کرد سەنتەرێکی ئەمە حکومەتی لە پشتەوە بێت واتە سەنتەرێکی حکومی

بێت بۆ بینین و له پاڵیدا بۆ گەرەنتی کردنی گێڕانەوەی ئەو منداڵە بۆ یەکێك لەو دووانە و به تایبەتی جەخت له گێڕانەوەی منداڵ دەکەم بۆ دایك، چونکه لادانەکان، پێشلکارییەکان به داخەوە له رووی کۆمەڵایەتییەوە زیاتر له لای پیاوەوە ئەنجام دەدرێت، بۆیه پێویسته زیاتر گەرەنتی ئەوە بکرێت، چونکه رەنگه فڕاندن، رەنگه نەگێڕانەوە، کۆمەڵێك رووداوی تری بێته ئاراوە که ئەمانە هەموو کێشەن و پێویسته له بەر چاو بگرێت، پێویسته به پێی کۆمەڵگەی خۆمان و واقعی جیابوونەوە تەماشەی ئەم بابەته بکەین ئەوەی ناوی جیابوونەوەیه له لای ئێمه دابڕانی تەواوەتییە، له ئەساسدا جەنگە، بەڵام جیابوونەوە له دەرەوە دابڕان نییه تەنها بڕیارێکه بۆ پێکەوە نەژیان و هیچی تر، بۆیه ئەو بینینه ئەبێ ئەو رێ و شوێن و کاته دیاریکراوه توندەی هەبێت که ئەو کێشانه دروست نەبێت و به تایبەتی ژیانی منداڵ، دۆخی منداڵ له بەر چاو بگیرێ ئەمه زۆر زۆر گرنگه و، له کۆمەڵگای ئێمەشدا دەیان دیاردەی لەو شێوەیه هەن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

تەواو بووی؟ سوپاس، ئێستا تەنها ئەندامانی لیژنه پەیوەندیدارەکان ماون له گەڵ ئەوەش که قسەی خۆتان ئەکەن، تکایه ئەگەر سەرەنجێکتان هەیه له سەر قسەی ئەندامانی پەرلەمان باسی بکەن، وەکو ئەندامێکی ئاسایی ئەتوانن قسه بکەن و ئەگەر وەڵامیشتان هەیه بۆ ئەندامانی پەرلەمان ئەتوانن باسی بکەن، ببوره دکتۆر سراج دوو کەسی تر قسه بکەن خاتوو نجات و کاك ناظم فەرموون ناوتان نەنووسراوە بەڵام.

بەڕێز نجات محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نزانم من دەستێ خۆ بلند کر بی ڤێجا ئەگەر نەنڤیسی بیتن، بێ گومان کو ئارمانج هەموار کرنا ڤێ یاسایێ یه و هەم زارۆك ژ ڤیان و حەنانا دایك و بابا بێ بەهرە نەبیت و پێچەوانه هەم دایك و باب ژی ژ حەنان و ڤیانا زارۆکی بێ بەهرە نەبیت، ژبەر هندێ تێبینیا من سەر بڕگا (ج) و (د)، یا (ج) کاتی شوێنی دیتنی منداڵ له ماوەی شیرخۆریدا به پێی رێکەوتنی هەر دوو لا بیت، له دەمەکێدا ئەگەر هەر دوو لا رێك نەکەوتن ل ڤی دەمیدا به پێی بڕیاری دادگا بیت و به پێی بەرژەوەندی منداڵ بیت، و بڕگا (د) ژی پشتەڤانیا رەئیا وان هەمی بەرێزان دکەم ئەوێن کو پێشنیار کری حەفتانه بیست و چوار (24) کاتژمێر کێمتر نەبیت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشه، سوپاس، بەڕێز کاك ناظم فەرموو.

بەڕێز ناظم کبیر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری له قسەکانی حاجی کاروان دەکەم بەنیسبەت بڕگەی (ئەلیف) و کاك عەباس که به راستی منداڵ لای باپیرە و داپیرە زۆر خۆشەویسته ئەگەر ئەم مافەیان پێ بدات له بڕگەی (د) یش پشتگیری لەو

بەرێزانە دەکەم کە ماوەی دیتنە کە لە حەفتەیە کدا بیست چوار (24) سەعات کەمتر نەبێت و خاڵێکی تریش ئە گەر بکرێت جێگای بکرێتەوە ئارەزوومەندا نە لە نێوان دایك و باوکدا هەبێتن ئە مە جێگای بکرێتەوە لێرەدا، لە خاڵێکی تریش پشتگیری لە قسەکەی بەرێز عمر عینایەت دەکەم بە نیسبەت دایك من نازانم دایك لێرە بەخێوکەر دێتن، یەعنی ئایا ئەوە ئە گەر دایك و باوك بگرێتەوە لێرە بەخێوکەر دێت ئەگەر ئەو وشەیەش پێداچوونەوەی بۆ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، خاتوو گەشە فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئە ندامانی پەر لەمان، د یارە زۆر پر سیار کرا سەبارەت بە هەموار کرد نەوەی ئەم یا سایە کە پێشتر پرۆژەیەکمان لە سەر پێشکەش کردووە بە راستی ئێمە وەکو لیژنەی کۆمەڵایەتی و منداڵ و خێزان زۆر بە گرنگمان زانیوە ئەوە بیر لە مافی دایك و باوك بگرێتەوە لەم مەسەلەیەدا زیاتر لە روانگەی مافی منداڵەوە، بە راستی ئێمە سەیری ئەم مەوزوعەمان کردووە، بە گرنگمان زانیوە، واقعی ئێستای کۆمەڵگەی ئێمە لە لای ئەو منداڵانە کە ئێستا چۆن ئەیان بینن و قەراری مەحاکم کە حەفتانە دوو سەعات لە حەفتەیەکدا لە رێکخراوێك لە قاعەیەکدا سی، چل کەس کۆبووتەوە، سی، چل دایك و باوك و منداڵ کۆبووتەوە کە نەشوێن و کەش و هەوای خێزانی تێدا دروست ئەبێ نە ئەتوانێ سۆزی دایك و باوکێتی بدا بەو منداڵە و کاتەکەشی زۆر زۆر کەمە، بۆیە ئێمە بە پێویستمان زانی، یەعنی وەکو زەرورەتێك کە ئەم یاسایە هەموار بگرێتەوە لە روانگەی پەیمان نامە نێودەوڵەتییەکان تایبەت بە مافەکانی منداڵ و پێویستی و داوا کاری خەڵکیش کە رۆژانە ئێمە وەکو لیژنەی موختەس ئەندامانی بەرێزی لیژنە بەردەوام پەیوەندیان پێوە ئەکرێت کە باوك هەیە یان دایك هەیە ئەگری بە سەرمان ئەڵێیت تکایە ئەم مافەمان بدەنێ کە ئێمەش ئەو رۆڵانەی خۆمان بکەینە باوەشمان، بتوانین لێیان تێر بین، پێشتر دیارە ئەمە رای حاکمە بەرێزەکان، رێکخراوەکان کە تایبەتن بەو مەوزوعەمو شاهەدەیان تێدا ئەکرێت و خەڵکانی موختەس و دایك و باوکان پرس و رایان پێکراوە، یەعنی ئەمە هەروا لە خۆڕا نەهاتووە، بەڵکو ئەو راپۆرتە بە ئەنجامی راوێژی ئەوانەش نووسراوە و بە گشتی ئێمە لە گەڵ ئەوەداین کە مەبیتی تێدا بێ، واتە مانەوەی منداڵ بۆ ئەوەی کات هەبێت و شوێنێك زیاتر بەو ئاراستەیەش برۆین، یەعنی هەندێك بەرێز رەنگە باسی ئەوەیان کرد کە بیبەینە سەنتەرێك یان موئەسەسەیەکی حکومی یان چی، زیاتر بەو ئاراستەیە برۆین کە منداڵ بەرینەوە ناو خێزان، یەعنی لە ناو خێزاندا هەست بەو خوشەویستی و سۆزە زیاتر ئەکات و کاتێکی گونجاویشی بدەینێ تا هەست بەو سۆزەی دایك یان باوك بکات کە لای نەبووە، و لە یاساکەی پێشوودا ئەوترێ بۆ هەموار ئەکرێتەوە؟ نەهاوسەنگیەك هەیە بە راستی لە پەروەردە کردندا کە ئەڵێ (للاب النظر فی شوؤن تربیة الطفل)، یەعنی بە تەنیا مافی داوە بە باوك کە لە رووی

پەروەردەی یەوە سەرپەر شتی م ندالّ ب کات، کە ئێ مە پێ مان وا یە دا یك و باوك پێوی ستە سەرپەر شتی پەروەردەیی و باری کۆمەڵایەتی منداڵەکە بکات، بۆیە وەکو لیژنە ئێمە لە سەر دوانزدە (12) سەعات رازی نەبووین، بەڵکو پێمان وایە کە بیست و چوار (24) سەعات لە حەفتەیەکدا و ئەگەر وا نەبێ بیست و چوار (24) دوو حەفتە جارێکیش مەنتقێکی تێدا یە، لەو رووەوە کە حەفتا نە ز یاتر حاکم بڕ یار دا بە رۆژی پشووەکان رۆژە رۆتی نەکان کە ز یاتر ئەرك و ناخۆ شی و بەرپر سیاریەتییە منداڵە کە لای دایکەکە یە لای باوکەکەیە بەس رۆژی پشوو کاتی زیاترە بۆ تەرفیە، بۆ خۆشی لێرەدا ئەو تەرفیهە ئەو منداڵە بە جۆرێکی تر رائەکێشێ کە دەوری حازن نەمێنێ، چونکە رای م ندالّ لە یانزدە (11) ساڵییەوە وەر ئەگیرێ ئا یا لای حازن ئەمێنێتەوە یا خود نامێنێتەوە؟ بۆیە رەنگە ئەو تەرفیهە، ئەو خۆ شیە کە هەموو حەفتە یەك لە پشووکەدا لای کەسی غەیر حازن بێت بەرەو ئەوەی بەرێت بڕواتە لا کەی تر، بۆ یە ئێمە لەو روانگە یەوە لاریمان نییە ئەگەر ئەوە دەنگی نەهێنا بەستمانەوە بمینێتەوە بە هەموو شێوەیەك، واتە حەفتەی جار ێك بە لایەنی کەمەوە یا خود دوو حەفتە جارێك رەزامەندین لە سەری.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەرێز دکتۆرە ڤالا فەرموو.

بەڕێز د. ڤالا فرید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە دوای گفتوگۆ و موناقشەیەکی زۆر گەیشتینە ئەوەی کە ئەو راپۆرتە نووسراوە ئێستا لە بەر دە ستی بەرێزان ئەندامانی پەرلەمانە و پێمان باش بوو کە حاڵەتی شیرخۆرە جیا بکەینەوە لە حا ڵەتی دوای شیرە خۆری، بۆیە پێم باشە وەکو ئە ندامێکی پەر لەمان کە لە حا ڵەتی (ج) دا کە با سی لە شیرەخۆری دە کات بگوترێتن کە دیتن لە ماوەی شیرەخۆریدا دوو جار دەبێت لە مانگێکدا و لە ماڵی دایەن دەبێتن، چونکە لە بەرژەوەندی شیرەخۆردایە کە لە ماڵی دایەن دیتنەکە بکرێتن و ئەو هاتوو و چووە و ئەو مە شقەتەی پێ نەکرێت، وە کو تەلار خان ئی شارەتی پ ێدا کە نا مەوێ ئەوەیان دوو بارە بکە مەوە، بۆ یە ئە گەر بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان لە گەڵمان بن حا ڵەتی شیرەخۆرە لە مانگێ کدا دوو جار بێ و لە ماڵی دا یەن بێتن ئینجا حاڵەتی پاش شیرەخۆرە بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان، ئەوە کاتە کە من قسەی ت ێدا نا کەم کە سێ پێشنیار کراوە یەکێکیان دوانزدە (12) سەعات ب ێت و حەفتا نە ئەوە هە یە پێ شنیارێکی دیکە هە یە کە ببێت بە بیست و چار (24) سەعات و حەفتا نە پێ شنیارێکی دیکەش هە یە کە بب ێت بە بی ست و چوار (24) سەعات و دوو حەفتا، جارێك ئەوە بەرێزان ئە ندامانی پەر لەمان بە دەنگدان یەك لای دەکە نەوە، بەڵام ئەوەی کە من پێشنیاری دەکەم ئەوەیە پێش تەحدید کردنی کات و شوێنەکە دوای شیرەخۆری ئێ مە رێگا بدەین بە رێکەوتن هەر وەکو امنە خان ئیشارەتی پێدا، وا تە یە کەم جار ب گوترێتن پاش شیرەخۆری ماوەی دیتنیان یان کات و شوێنی دیتن بە پ ێی رێکەوتن دەب ێت لە لا یەن دا یك و باوکە کە ئ ینجا ئە گەر رێکەوتن نەبوو، کاتە کە د یاری ب کەین و شوێنەکە د یاری ب کەین، چونکە هەر وە کو بەرێزان ئە ندامانی

پەر لەمان ئیشارەتیان دا لە کاتی جیابوو نەوە زۆر جار ڕێکەوتن هەیە لە نێوان ئەو دوو کەسەی کە جیابوونەوە، بۆیە ئەولەویەت بدەین بە ڕێکەوتنەکە ئەگەر ڕێکەوتن نەبوو ئینجا کات و شوێنەکە دیاری بکەین، بەڵام لە هەر دوو حاڵەتدا کاتێك کات و شوێنەکە دیاری بکەین مەرجیش دابنێن بڵێین بە مەرجێك ڕەچاوی بەرژەوەندی دایەن کراو بکرێتن و هەروەها ڕەچاوی نیزیکی ئەو شوێنە بکرێتن لە ماڵەی دایەن کراو، شیرەخۆرە کە گوتمان لە مانگی دوو جار بێت و زیاتر نەبێت، ئەگەر کاتەکە دیاری نەکرێ باشترە بۆ بڕیاری دادگا و بۆ ڕێکەوتنی هەر دوو لا بە جێ بێڵین، بەڵام ئەگەر کات دیاری بکرێت من پێم باشە لە دوو سەعات زیاتر نەبێتن، لە بەر ئەوەی دەزانن بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان بە تایبەتی ئەوانەی دایکن منداڵ لە شیرەخۆریدا کە شەش سەعات و هەشت سەعات باسی لێوە کرا ڕەنگە سێ جار بنوێ و بحەسێتەوە ڕەنگە چوار، پێنج جار شیر بخوا، ئەوە تەئسیر دەکاتە سەری لە ڕووی سحییەوە، بۆیە کاتەکە ئەگەر دیاری کرا لە دوو سەعات زیاتر نەبێت، بەڵام من پێم باشترە دیاری نەکرێت کاتەکە ئەوە وەکو ئەندامێکی پەرلەمان، وەکو وەڵامدانەوەش بۆ زۆر لەو ئەو پێشنیارانەی کە کران ئیشارەتماندا کە سێ حاڵەتمان هەیە پێویستە بخرێتە دەنگدان و دەنگی لە سەر بدرێت و یەك لایی بکرێتەوە، بەڕێز مریم صمد باسی لەوە کرد کە زۆر جار ئەو دیتنە توند و تیژی لێ دەکەوێتەوە و عقوبەیەك دیاری بکرێت، سزایەك، من لە گەڵیدام بۆچوونەکەی زۆر وەجیهە، بەڵام ئەو یاسایە جێگای نییە، بۆیە ئەگەر هەمواری یاسای توند و تیژی خێزانی هەیە ئەگەر لەوێ جێ نەکراوەتەوە ئەوە دەتوانین لە کاتی هەموار کردنەوە لە وێندەر باس لەو خاڵە بکرێتن، بەڕێز عمر عینایەت دەڵێت دایەن هەڵەیە پێم وایە دایەن دایکیش کە دایەنە کاتێك منداڵەکە بە خێو دەکات.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ بەڕێز کاك عمر عینایەت فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دایەن بۆ نموونە حلیمە السعدیە دایکی پێغەمبەر (صلی الله علیە و الە و سلم) نەبووە، بەڵام بەخێوکەری بووە، دایەن بە خێوکەر، دایك دایکە، یەعنی ناکرێ ناوێکی تری بۆ دابنێی، دایەن ئەو کەسە نییە کە منداڵەکەی لێ بووە.

بەڕێز د. ڤاڵا فرید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، دیارە یاسا مەحزون و حازنی بە کار هێناوە لێرانە ئەو موستەلحەش بەو شێوەیە تەرجومە کراوە لە بۆ زمانی کوردی، بۆیە لە عەرەبیەکە وەرگێڕاوە بە مانای دایەن دێ بە پێی ئەوەی کە تەرجومە کراوە، بەڵێ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز دكتۆر سراج فەرمووو.

بەڕێز د. سراج احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەندامانی بەڕێز، تەبعەن من دەمەوێ لە خاڵی یەكەمەوە باس كەم كە باسی ئەو هەموارە وا باس كرا یە كە ئەنەما بینینی منداڵە، بەڵام من داوا دەكەم بینین نەمینێتن باسی مانەوە بكرێت، لە بەر ئەوە بینین پێنج دەقیقەش بینینە، دە دەقیقەش بینینە، سەعاتیش بینینە ئێستا وای لێ دێت تەسەور ئەكەم بیست و چوار (24) سەعات كە بوو بە بیست و چوار سەعات پێ دەگوترێ بە عەرەبی (مبیت) و ماناوە كە مەبید بوو فەرقە ما بەینی (مبیت) و موشاهەدە، كەواتە من داوا دەكەم وەكو ئەندامێكی پەرلەمان تەبیعی بڵێین هەر یەكە لە دایك و باوك مافی بینینی منداڵەكەیان هەیە لای خۆیان بمیننەوە ئەوە خاڵی یەكەم، خاڵی دووەم ئەوەی كە حاجی كاروان باسی كرد شتێكی زۆر چاكی باس كرد ئەوجا من پێشنیار دەكەم تەنها لە خاڵی ئەلیف لە كاتی نەمانی ئەوانیشیان یان یەكێك لەوان نەمێنێتن بە خۆی عیلاجی كێشەكەی ئەكاتن و پاشان ئەوەش پێشنیار ئەكەم تەبعەن لە دوای نەمانی باپیر و داپیرە بۆ كێ ئەگەڕێتەوە، دەبێ ئەوەی نەسی قانونی قسەی لە سەری بكرێ، لە دوای نەمانی داپیرە و باپیرەش ئەو مافە بدرێتە ئەو كەسانەی كە نێزیكترین كەسی خۆیەتی، ئەوجا مامە، برایە، خوشكە هەر كەسێكی تر بتوانیتن ئەو سۆز و عەتفە لە كن منداڵەكان دیار بكرێتن و خاڵی دووەم كە دەمەوێ باسی بكەم تەبعەن ئەندامانیش باسی كران من پاڵپشتی ئەكەم دەبێ شوێنی بینینی مانەوەی منداڵەكەش دیاری بكرێت لە بەر ئەوەی ئەگەر شوێنەكە دیاری نەكرێتن بە راستی ئەوەش كێشە دروست دەبێت، چونكە لێرە تەنها حەقی مەحكەمەی دایە شوێنەكە دیاری بكاتن جاری وا هەیە بە خۆیان موتەفیقن بە شوێنێك موتەفیق بوون ئیجاب ناكات مەحكەمە تەدەخول بكاتن، لە بەر ئەوەی مەحكەمە شوێنی حەسمی خیلافە، ئەگەر بە خۆیان خیلافیان نەبوو ئیجاب ناكاتن مەحكەمە بێتن لە بۆیان یەك لای بكاتەوە و پاشان ئەوەی كاك عمر باسی كرد حەقیقەت ئەمن زۆر تەئییدی ئەكەم لە بەر ئەوەی لە رووی زمانەوانیشەوە فیعلەن ئەوە دایكیەتی و لەو بووە، یەعنی بۆ دایك لەو دایكایەتی بسێنرێتەوە، بكرێتە حازینە یان دایەن، یەعنی دایەن فەرقی هەیە دایەن ئەو كەسەیە كە ئەو منداڵەی بەخێو كردبێتن جا بۆیە من داوا ئەكەم كە ئەو شتە بە راستی چارەسەر بكرێت و دەستان خۆش.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

خاتوو شیلان فەرمووو.

بەرێز شیلان جعفر:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان، بە حەقیقەت ئێمە وەکو لیژنەی مەعنی وەکو لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی هەموار کردنەوەی ئەم یاسایەمان بە زەرورەتێك زانی، چونکە ئەو کێشە و گرفتە و ئاریشانەی کە هەمیشە دێتە بەردەمی لیژنەکەی ئێمە، ئێمە بە پێویستمان زانی کە هەمواری بکەینەوە مەبەستی سەرەکی ئێمە لە هەموار کردنەوەی ئەم یاسایە بۆ دوو مەبەستی سەرەکی بوو، یەکەمیان : مەبەستمان پتەو کردنی پەیوەندی خێزان بوو بۆ منداڵ، چونکە ئەوە مافێکی سەرەکی منداڵە کە لە کاتی جیابوونەوەی دایك و باوکی بچێتەوە ناو خێزانەکەی خۆی و کەس و کارەکانی خۆی بناسێت و خاڵی دووەمیشمان بەرجستە کردنی یەکسانی و عەدالەتی پەروەردە کردنی منداڵ بوو لە نێوان دایك و باوکەکەدا، بۆیە ئەو تێبینیانەی من کە هەمە لە سەر راپۆرتەکە بە تایبەتی (ج) و (د) ئێمە دەکرێ ئەو دوو خاڵەیە، واتە هەر دوو خاڵەکە لێك بدەین کات و شوێنی دیتن لە ماوەی شیرەخۆریدا منیش لە گەڵدام، چونکی بە حیقیقەت گرنگە ئەو ماوەیە هەم بۆ دایکەکە هەم بۆ باوکەکەشی، یەعنی منداڵ خۆمان دەزانین ئەگەر ئەوەی دایك و باوکە کە لەو کاتە لە تەمەنە چەند خۆشە، بۆیە بە پێویستی دەزانین مانگی دوو جار منداڵی شیرەخۆرەکە لە لایەن دایك و باوکە کەوە ببینرێت لە ماڵی دایەن کراو، واتە لای دایکەکەی، خاڵی دووەم یان لە پاش شیرەخۆرەکەیەتی، واتە دوانزدە (12) کاتژمێر کە رەئی ئێمە وەکو لیژنەی کاروباری کۆمەڵایەتی بیست و چوار (24) کاتژمێرە، واتە حەفتەی یەك جار بیست و چوار (24) کاتژمێر لە لای دایکەکە و باوکەکە بێ زۆر لە بەرێزان ئەندامانی پەرلەمان باسی ئەوەیان کرد کە کاتەکانی خۆشیەکەی منداڵەکان لەوانەیە بۆ تەفریهـ کە جومعە دەبێت لای دایکەکە یان باوکەکە ئەمە منداڵەکە ببێتە هۆی ئەوەی کە زیاتر بە لای ئەو لایەنە ئەبێت یان ئەو دایك و ئەو باوکەی کە دەیباتە گەڕان و سەفەر، بەڵام رۆژاکانی تر هەمووی دایکەکە یان باوکەکە لە ئەرك و واجبدایە، بەڵام من ئەمە بە پێچەوانەوە ئەبینم بە حەقیقەت لەوانەیە زۆر لە ئێوە ئێستا رەئیە کەی من بڵێین ئێستا دیفاع لە پیاو ئەکات، بەڵام نەخێر من سەرەتا وتم بەرجەستە کردنی یەکسانیە لە نێوان دایك و باوکدا، ئەگەر ئێمە بێت و سەیری کومەڵگای خۆمان بکەین دەبینین دایك زۆرترین کاتەکانی خۆی لە ماڵەوەیە بە هۆی ئەوەی کە ئاستی نەخوێندەواری لە لای کۆمەڵگای ئێمە هی ئافرەت کەمترە و ئەو کاتانەی کە پیاو زۆرتر ئەڕواتە دەرەوە، ئەگەر تەنانەت کرێکاریش بێت هەموو رۆژەکانی لە دەرەوەیە تەنها رۆژانی جومعەی هەیە، بۆیە ئەگەر ئێوە سەرنجی ئامارەکەی تەلار خانتان دابێت دەڵێیت سێ سەد و پانزدە (315) جیا بوونەتەوە کە دوو سەد و بیست و شەش (226) منداڵ لە لایەن دایکەکانیانە، واتە حاڵەتێکن کە منداڵ لای باوکدا ئەبێت هەشتا و نۆیە، کەواتە لێرە باوك زیاتر مەحروم ئەکات باوکیش حەقی خۆیەتی، مافی ئەوەی هەیە کە منداڵەکەی ببینێت کە لە پەروەردە کردنی منداڵەکەی بەشدار ببێت بۆیە بە پێویستی ئەزانین وەکو ئەوەی کە ئێمە دەڵێین بیست و چوار (24) کاتژمێر واتە لە حەفتەیەکدا یەك جار بۆی هەبێت، بۆیە تکا لە ئێوە ئەکەین

ئەوەی کە ئێمە باسی ئەکەین لە سەر راپۆرتەکە گۆی بگرن بو لیژنەی مەعنی بۆ ئەوەی بتوانین ان شا الله بە هەموو لایەك یاسایەکی باش توکمە دەربچێت و سەبارەت بە خاڵی (ت)، یەعنی لێرە داواکاری گشتی ئەڵێ ئەندامی داواکاری گشتی لە دادگا باری کەسی دا یە چاودێری بە چاکی جێبەجێ کردنی بڕگەکانی سەرەوە دەکات و لە کاتی بوونی سەرپێچیش رێکاری یاسایی دروست وەردەگرێن لێرەدا ئێمە ئەگەر بێین ئەندامی داواکاری گشتی ئیلزام بکەین، واتە بڵێین پێویستە ئەندامی داواکاری گشتی لە دادگای باری کەسی دا چاودێری چاکی جێبەجێ کردنی بڕگەکانی سەرەوە بکات و، لە کاتی بوونی سەرپێچیشدا رێکاری یاسایی دروست وەربگرێت، بۆ یە ئەوەش لێرە ئێمە پێویستە ڕەچاوی بکەین، سوپاس هەر ئەوە ندە بوو تێبینیەکان.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەرێز دکتۆرە بەهار فەرموو.

بەڕێز د. بەهار محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە پێشنیارەکەی کاك حاجی کاروان کە چەند کەسێکیش پشتیوانیان لێ کرد بە بڕگەی (ئەلیف) ئێمە وەکو لیژنە هاوبەشەکە کە راپۆرتەکەمان دارشتووتەوە بە دڵنیاییەوە مەبەستمان ئەوە بوو کە ئەو مافە باپیر و نەنکیش بگرێتەوە، بەڵام لە تەعبیرەکە فیعلەن خەلەلی تێدایە ئێستا دایئەرێژنەوە سەبارەت بە پێشنیارەکەی کاك عمر عینایەت کە پیێ وایە دایەن لە شوێنی خۆیدا نییە منیش پێم وایە قسەکەی زۆر لە شوێنی خۆیدایە، بۆیە لە یاسای ژمارە هەشت کە ئێمە ئێستا کار کردن پێمان بە پێی ماددەی سێ هەڵوەشاندەوە تەعبیرەکی بە کار هێناوە بۆ حەزانە ئەگەر کاك عمر لە گەڵم بێت تەعبیری، یەعنی موستەلەحی پەروەشتکاری بە کار هێناوە پەروەشتکار لە جیاتی حازین پەروەشتکاری بە کاری هێناوە یان پەروەرشتیار، ئەگەر ئەوەی لە شوێنی خۆی دا بێت دەتوانین ئەوە بە کاری بێنین.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

تەلار خان تکات لێ ئەکەم لە سەر بابەتی حازین و دایەن و دایك ئەگەر سەرنج و تێبینیەك هەیە باسی بکەی بە تایبەتی کە ئێستا رایەك هەیە لە دوای هەڵوەشاندنەوەی خێزان دایك سیفەتی دایکی نەبێت، بەڵکو سیفەتی حازین وەرئەگرن واتە دایەن.

بەڕێز تەلار لطیف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە بە پێی یاسا شەرت نییە هەموو کات دایکیش هەر بڵێین ئەو حازینە بێت ئەو وشەیە بۆ دایك و باوکیش بە کار دەهێنرێت ئەگەر منداڵەکەی لە لای بێت، بەڵام ئەگەر لای دایکەکە بێت بۆیە کەلیمەی دایەنەکە بە کار دێنن لە بەر ئەوەی زیاتر حەتا بە پێی یاسا پارە دائەنرێت بە پێی یاسا ئەبێ ئەو باوکە کە منداڵەکەی لە لایەن لیژنەکەیە ئەبێ بڕێك پارە دابنێت غەیری نەفەقەی منداڵەکە پێ ئەڵێن (اجرة

الحضانة)، یەعنی ئەوە شیان هە یە، بۆ یە بە پ‌ێی یاسا شەوە ئە چێتە چوار چێوەی ئەوەوە بەو شێوازە مامەڵەی لە گەڵ ئەكریٚ، بۆیە پێویست ئەكات وشەكە وەكو خۆی بمێنێتەوە، چونكە بەو شێوازە مامە ڵەی لە گەڵ كرا، بەڵام ئەتوانین لە ناو قەوسەكە وشەكە بە عەرەبیش بهێنرێت و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، بەرێز دكتۆرە بەهار فەرموو.

بەڕێز د. بەهار محمود :

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان

ئەو كەسەی كە حەزانە وەرئەگریٚ لە یەكێك لەم فەرزیانەی كە لەم قانو نە داماذ ناوە دوو سیفەتی هەبیٚ ئەو كاتە جگە لەوەی خۆی دایكە، بەڵام سیفەتی حازنیش وەرئەگریٚ، یەعنی هەر دوو سیفەتەكەی هە یە، بۆیە ئێمە ئەبیٚ بە سیفەتی دووەمیان ناوی بەرێن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

یەعنی جاری وا هەیە ئەكریٚ حازین دایك نەبیٚ باوك بێت وایە؟ ئەكریٚ غەیری دایك و باوكیش بیٚ، خاتوو گەشە دارا، فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مە سەلەی (حا ضن) ئەوە یە ڕا ستە هەر دای كە خۆی، دوای جیابوو نەوەش هەر دای كە، بەس ئەوە بۆ جیاكردنەوەی ئەو وەزعە قانونییەی كە دوای جیابوونەوە ڕوو دەدا، یەعنی دایك لە ناو خ ێزان دا، یان لە دەرەوەی خێزان دوای جیابوونەوە هەر دایكە، بەڵام بۆ جیاكردنەوەی كە مەحكەمە مافی دەداتیٚ بە دایەنی، یان بەوەی كە حەزانەی لابیٚ، بۆ جیاكردنەوەی ئەو وەزعە قانونییەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، دەرفەتت دەدەمیٚ كاك عمر، بزانم د. سراج دەڵیٚ چی؟ فەرموو.

بەڕێز د.سراج شێخ أحمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ڕووی زمانەوانییەوە دایك جیاوازە، دایەن جیاوازە، وە كو با سیان كرد (حا ضن) ج یاوازە، (أم) ج یاوازە، یەعنی ئێستا دەمەویٚ فەرق بكەین، ئێمە یاسا دادەڕێژین، دەبیٚ شتەكان وەكو خۆی باس ب‌كەین، (حا ضن) جاری وا هەیە دایكە، جاری وا هەیە باوكە، جاری وا هەیە هیچیان نییە، جاری وا هەیە خزمێكیان دەبێ تە دایەن، جاری وا هەیە خزمێكیان دەبێتە بەخێوكەری، كەواتە لێرە با وەكو خۆی، ناوە كە وە كو دا یك باس بكەین، ئەوجا لە ناو قەوس ناوی لیٚ دە نێن (حا ضن)، ناوی لیٚ دە نێن (دا یەن)، كێ‌شە نی‌یە، بەڵام وە كو دایك، لەبەر ئەوەی دایكی ڕەسەنی خۆیەتی، دایكی ڕاستەقینەی خۆیەتی، ناكریٚ بە تەڵا قدان و بە لە یەك جیاوازبوونەوە حەقی دایكایەتی لەو منداڵە بسەندرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، كاك عمر عینایەت، فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەكرێ لەبری وشەی دایەن (بەخێوكەر) بەكار بهێنرێت، (بەخێوكەر)، (دایك)، (باوك) یان هەر شتێك.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز كاك أبوبكر هەڵەدنی، بزانین ئەو ڕەئی چییە؟ فەرموو.

بەڕێز أبوبكر عمر عبدالله (أبوبكر هەڵەدنی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە قسە لەسەر حاڵەتێك دەكەین كە دایك و باوكە كە جیابوونەتەوە، یەعنی بەو جیابوونەوە سیفەتی دایك و باوكی لە دەست نادەن، بەڵام ئەم منداڵە كە لای یەكێكیانە پێیان دەوترێ (حاضن) و (غیر حاضن)، لەبەر ئەوە موستەڵەحەكە لە ڕووی قانونییەوە لە شوێنی خۆیەتی.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

پێموابێ دەستكاری موستەڵەحەكە نەكەین، یەعنی لە ڕووی قانونییەوە دەستكاری موستەڵەحەكە نە كەین، وە كو خۆی بمێنێ تەوە، چونكە ئەوە تەفسیراتی تر بەدوای خۆ یدا دە هێنێ، هە ندێك مە سئولیەت و بەدواكەوتنی تر بەدوای خۆیدا دەهێنێ، بۆیە لەم بابەتە یاساییانە مەجالی ئیجتیهادی تیا نییە، مەجالی ئیجتیهادی شەخصی تیا نییە، ئەوەندە موناقەشەی لەسەر نەكەین، مامۆستا هەورامان، فەرموو.

بەڕێز د.هەورامان حەمە شریف (هەورامان گەچێنەیی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەر سەبارەت بە (حاضن)، خۆی (حاضن) كەلیمەیەكی عەرەبییە، یەعنی ئەو كەسەی كە باوەش دەكا تەوە بۆ كەسێكی تر، ئەو كەسەی كە منداڵەكە لە باوەش دە گرێ، لە ئە صڵی ز مان دا بە ما نای باوەش كرد نە، یەعنی (كأنما) بەخێوی دەكات و باوەشیماڵەكەی بۆ دەكاتەوە، ئیتر ئەوە دایك بێ، باوك بێ، یان كە سێكی تر بێ پێی دەوترێ (حاضن)، هیچ موشكیلەیەكی نییە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان كەواتە ئێستا موستەڵەحەكە (حاضن)ە، لە كوردی دا چی بۆ بەكار هات ئەوەی بۆ دادە نێین لە داڕشتنەوەدا، ئێستا با نەبێ بە موناقە شە، سێ ڕا هە یە لە سەر بڕ گەی (د)، ڕا یەكیان ئەوە یە كە (12) كاتژمێر حەفتانە بێت، ئەوە هەر ڕای لیژنە پەیوەندیدارەكان بەو شێوەیەیە كە (12) كا تژمێر حەفتا نە، ڕای دووەم ئەوە یە كە (24) كا تژمێر حەفتا نە بێ، ڕای سێیەم ئەوە یە كە (24) كا تژمێر دوو حەفـ تە جارێك بێت، دەرفەت بە سێ ئەندام پەرلەمان دەدەین، كە لەسەر هەر یەكێك لە سەر ئەم سێ ڕا یە یەك جاری تر قسە بكات، بۆ ئەوەی بەرچاوی ئەندامانی پەرلەمان ڕۆشن بێ لە كاتی دەنگدان دا، تەنها بۆ هەر

دانە یەکیان، بۆ هەر (option)ێکیان یەك ئەندامی پەرلەمان قسە بکات، بۆ ئەوەی دوایی بیخەینە دەنگدانەوە، ئێستا بۆ ئەوەی کە تەبعەن (12) کاتژمێر جارێك لە حەفتەیەك دا، ئەوە ڕای لیژنە پەیوەندیدارەکانە، دوایی ڕایان وەردەگرین، بەڵام لە (24) کاتژمێر بۆ حەفتەیەك کێ لەسەر ئەوە قسە دەکات؟ بەڵێ، نوقتەی نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز امنە ژکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جیا کرن تێدا هەبوو، دەمێ بچویك یێ شیرخارە بیتن مەزوعەکە بەس مە گوتێ بلا پۆلین کرنەك هەبیت مابەینا بچویکێ شیرخاری و مابەینا زارۆکێ کو سێ سالێ، یەعنی سێ سالێ وێڤە، ئەگەر وەسا بیت ئەڤ تەمەنە دێ ژێك هێنە ژێك جودا کرن وێ گاڤێ مە موشکیلا دوانزدە (12) سەعات و بیست و چوار (24) سەعاتان نابیتن خیلالێ ئەگەر سێ سالێ پێهەل تە بیست و چورا (24) سەعات داینە دایك و بابا ڤێ گاڤێ تە ئوپشینەکا دیتر ژی یا هەی مەگوتێ ئاماژە ب هندێ ددەت، ئەگەر پشتی سێ سالان بیتن بیست و چوار (24) دەمژمێران کێمتر نەبیت بۆ هندێ تو هەم رێکێ ئەڤ کۆمەڵگەهێ زالێ نەدهێلا دایك یان باب دوو سەعاتان پتر بچویکێ خۆ ببینیتن و ئوپشێنەکا دیتر ژی بۆ هندێ بوو کو موجتەمەعەکێ حەزاری دایك و باب، بەلکو رێکەفتنێ بکەن، بەلکو دوو رۆژ بچویك نك دایك و بابێ خۆ بیتن، ژبەر هندێ پۆلین کرن هەبوو، ئەگەر بۆ بچویکی کو شیری دخۆتن دوانزە (12) سەعات ئەڤێ بێخینە دەنگدان ئایا دگەڵ هندێ نە؟ و پشتی هنگی (option) دی تر.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باش، لیژنە پەیوەندیدارەکان وەڵامی ئەو پێشنیارانەتان نەدایەوە کە باسیان لە پۆلین کردن کرد، پۆلین کراوە؟ باش، کاك زانا نوقتەی نیزامیت هەیە؟ بەڵێ فەرموو.

بەڕێز زانا عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیاری کردنی کات بە سەعات پێموایە هەڵەیە لە ناو ئەو ڕاپۆرتە، چونکە دەکرێ خوێندنەوەی تری بۆ بکرێ، لە حەفتەکە ئەو (24) سەعاتە دایکەکە یان دایەنکراوەکە دابەشی بکات، ڕۆژانە (2) سەعات دابنێ، بۆیە دەڵێین (بینین)، چونکە دەتوانی خوێندنەوەی تری بۆ بکات، کاتەکە تەوزیع بکات لە حەفتەکە، هەموو ڕۆژێك دوو سەعاتی بۆ دابنێ، کە ئەوە خراپە، دەبێ بڵێی (24) سەعات یان شەو و ڕۆژێك، یەعنی بە شەو و ڕۆژ دیاری بکەین، بۆ ئەوەی دەرفەتی مانەوەی تیا بێ، یەعنی باسی مانەوە بکەین، من پێموایە ئەگەر بە کاتژمێر بێ زۆر خراپە، بابەتێکی تر هەیە کە هەر دەمەوێ باسی بکەم، کاتی بینینەکە چۆن دیاری دەکرێ، زۆرجار دایەنکراوەکە ڕۆژی جومعە دیاری دەکات، باوکەکە جومعان ئیشی هەیە، ناتوانێ ببینێ، حەقی دەفەوتێ، لەبەر ئەوە دەبێ دیاری کردنەکەش، ئەو کاتە کە دیاری دەکرێ صیغەیەکی بۆ بدۆزرێتەوە، یەکشەممە دیاری دەکات باوکەکە ناتوانێ ببینێ بە هۆی کارەوە، یان باوکەکە شەممە دیاری

دەكات، دايكەكە ناتوانێ ببيبنێ، دەبێ ئەوانە بە ڕوونی حەسم بكرێ لە ناو ئەم ڕاپۆرتە، بۆ ئەوەی دوا يی خوێندنەوەی تری بۆ نەكرێ و گرفت درو ست نەكات، مە سەلەی شيرە خۆرە، (12) سەعات زۆر زۆرە بۆ منالێكی شيرە خۆرە بيبەی بۆ شوێنێك ببينێ، يەعنی ئەوەی كە باس كرا، زۆر جار ژنەكە شوو دەكا تەوە، پياوەكە ناتوانێ بچێ بۆ ماڵی ژنە كۆنەكەی منالە شيرە خۆرە كەی ببينێ، يان عورفی كۆمەڵا يەتی ڕێگەی نادا، دەبێ شوێنێك دياری بكرێ، من پێموايە لە سەعاتێك كەمتر نەبێ، لە (2) سەعات زياتر نەبێ، چونكە منالی شيرە خۆرە ناتوانێ (12) سەعات بمێنێتەوە و بيبينی، زۆر جار گرفتی نەخۆ شی و ئەوا نە درو ست دەكرێ، بۆ ئەوەی منالەكە نەبينی، من پێموايە دەبێ ئەوەش بە ڕوو نی حە سم بكرێ لە ناو ڕاپۆرتە كە، سوپاس.

بەڕێز د.يوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، كاك محمود، فەرموو.

بەڕێز محمود عمر صالح :

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من سەرەتا باسی ئەوەم كرد فيعلەن من تەئيدی قسەی كاك زا نا دە كەم، بەڵام بەديوێكی تر، قۆنا غەكانی تەمەنی منالْ فەرق دەكات، منالێكی شيرە خۆرە ئەوەی كە با سی لێ دە كرێ تا تە مەنی دەبێ تە (2)، (3) سالْ لەلای پياوێك چی بكات؟ يەعنی ئەوە ناكرێ، بەڵام منالێك كە تەمەنی (15) ساڵە دە توانێ بە مانگ لەلای باوكی بێ، لەلای دايەن بێ، يان لەلای شوێنێكی تر، من باسم كرد لە ئەوروپا مەسەلەن سەعات دياری نەكراوە، شەممە و يەكشەممە دياری كراوە بە حەفتە، ئەم حەفتە يە شەممە و يەكشەممە لەلای ئەويان دەبێ، ئيتيفاق دەكەن شەممە و يەكشەممەی تر لەلای ئەويان دەبێ، سێشەممە و چوار شەممە لەلای بێت، يەعنی بە پێی كاتە كە خۆ يان بە ئيتيفاقی خۆ يان كاتە كە د ياری دە كەن، بۆ ئەوەی وە قت لە كە سيان نەگرێ، ناكرێ تۆ د ياری بكەی بڵێی بيزە بت ئەوە ندە، ئەوە ندە سەعات، ئەوە ندە ڕۆژ، ڕۆژی ئەوە ندە ئەوە ندە، خۆت دەزا نی لە ڕووی سيستەمی شەوە قەت ئێ مە لەوان پێ شكەوتووتر نين، بۆ يە ئەو چاو لێكەرييە كارێكی باشە، سوپاس.

بەڕێز د.يوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕاستی حەق بوو ئەو موناقەشەيە لە ليژنە يەكلايی بكرابايە، چونكە لە ناو هۆڵی پەر لەمان دا جياوازی بير و ڕا زۆر دروست دەبێ لەسەری، خاتوو حەيات مجيد، فەرموو.

بەڕێز حيات مجيد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

زياتر لە سێ ئەندامی پەرلەمان داوای ئەوەمان كرد كە بە ئيتيفاق بكرێ، يەعنی جێگەی بكرێ تەوە لەو ياسايە، بە ئيتيفاقی دايك و باوكەكە وەقتەكە تەحديد بكرێ، ئەگەر بخرێتە دەنگەوە شتێكی خراپ نابێ، چونكە زياتر لە چەند كەسێك داوای ئەوەمان كرد.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باش، ئێستا ئەو بابەتانەی تر لە داڕشتنەوەدا لە بەر چاو دەگیرێ، بەڵام ئێستا جیاوازییە سەرەکییەکە لەوەدا بوو کە بۆ ماوەی چەند لە حەفتەیەکدا یان لە دوو حەفتە جارێك دا؟ ئەوی تریشی پێموابێت ڕەچاوی دەکەن پێشنیارەکانی ترتان، خاتوو منیرە، فەرموو.

بەڕێز منیرە عثمان علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئێستا باسی ئەوە دەکەم، ئەو پێشنیارەی کە لە (24) کاتژمێر لە حەفتەیەك دا بمێنێتەوە لای ئەو کەسەی کە دەیەوێ منداڵەکەی ببینی، لای دایکە یان باوکە، من دەمەوێ ئەوە ڕوون بکەمەوە بۆ ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان، ئەگەر ماوەکە (24) کاتژمێر نەبێ، واتا مانەوەی تیا نەبێ، پێموایە ئەو کاتی بینینەوە هەتا ئەو حەنان و عاتیفەی لە نێوان منداڵەکە و باوکەکە، یاخود منداڵەکە و دایکەکەدا دروست نابێت، چونکە مانەوەکە دەبێتە هۆی پتەو کردنی پەیوەندی نێوان ئەو دایکە و منداڵەکە، باوکەکە و منداڵەکە، لەبەر ئەوە (24) کاتژمێر پێموایە کاتێکی زۆر زۆر گونجاوە بۆ ئەوەی لە حەفتەیەك دا بیبینێ، یەعنی من جارێکی تر ئەوە لە سەرەتای قسەکانیشم دا، با ئێمە خۆمان بخەینە جێگەی ئەو باوك و دایکانە، یەعنی ناکرێ بە (2) حەفتە جارێك منداڵێك دایك و باوك نەیبینێ، یاخود (12) سەعات بیبینێ، کە لە کاتێك دا دایکێك بە ئاواتەوەیە منداڵەکەی شەوێك لە باوەش بگرێ، باوکێك بە ئاواتی ئەوەیە شەوێك منداڵەکەی لە باوەش بگرێ، ئەوە پەیوەندی بە عەتفەوە نییە، پەیوەندی بە شتێك هەیە کە پەیوەندی کاریگەری ڕاستەوخۆی هەیە بەسەر دەروونی ئەو منداڵەوە، کە چۆن لە حەنان و عاتیفە و سۆزی دایك و باوکەکەی خۆی تێ بگات؟ لەبەر ئەوە من پێموایە (24) کاتژمێرەکە زۆر زۆر گونجاوە، بەڵام دەکرێ لیژنەی یاسایی بەو خاڵەدا بچنەوە، (24) کاتژمێرەکە بە شەو و ڕۆژ دەستنیشان بکەن، وەك ئەوەی کاك زانا باسی کرد، کە مو بەڕیری ئەوە نەدرێ بە دەستەوە کە (24) کاتژمێرەکە تەوزیع بکرێ بەسەر ڕۆژانی حەفتەدا، دەکرێ بکرێ بە شەو و ڕۆژێك، بۆ ئەوەی یەعنی مومکین نییە کاتی مانەوەی تیا نەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە دەکرێ بکرێ بە شەو و ڕۆژێك، پێموابێت ئەو قسانەی کاك زانا وەجیه بوو، بەڕێز مامۆستا عمر کۆچەر، فەرموو.

بەڕێز عمر صالح عمر (عمر کۆچەر) :

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ڕەخنەك هەی ڕاستی ل شێواز و پرۆسا پرۆژە یاسا و ڕێڤەچوونا وانا لە پەرلەمانی دا، ڤەناعەتا من یەعنی ئەم بەس وەرەقا کوم بکەین سندووقا دا و شەپرزە ژی بینین، یەعنی هەکە ئەڤ ئەسڵی یاسا و پرۆژە یاسا و هەر لیژنەکا پەیوەند یدار ڕاپۆر تا وێ ئ ێك وەخت دا بیتە دوو سەیەك و بیتە مە لەڤ لەبەردەستێت مە بە ڤەناعەتا من عەددەدێکی زۆر ژ پەرلەمانتاری ژی مە سەلەن زاراوەی سۆرانی باش

شارەزا نابن، بەرێ خو بدێ حەتا فەرقی دناڤبەینا موستەلەحات دا، ژ بەر هەندێ یان بادینی بۆ مە ئەڤ تشتە بێتە چارەسەر کرن، یان ژی ئەم بادینی عەرەبی شارەزاینە نوسخەك عەرەبیشی هەر ل ڕاپۆرتا لگەل بیتن، چونکە ئەڤە تشتێت حەساسن، یاسا و تەشریع دانان ئەڤە خالەك، خالەکا دی جیهەتێت پەیوەندیدار مەسەلەن ئەم دچینە سەنتەرێت توندوتیژی گەلەك تێبینی و مولاحەزاتی پراکتیکی و عە مەلیێت هەین، یان ژی دەسەلاتا دادوەران، ئەوان ڕۆژانە تووشی ڤان موشکیلا دەبن، ئەز دبین ئەڤ ناقصن دڤان رویند شتنێن دپەرلەمانی دا ئەگەر ئەو بێن گەلەك ژڤان خالا چارەسەر کەن، وەك دی ژی ئەندام پەرلەمانەك بە کاملی لەبەر دەستی بیتن، نە هەر جارەکی برەکا وەرەقە بەرز دەبن د ناڤ ئێکدا بەرزە د بن، ئە ندام پەر لەمان دروست حەقی یاسایی نادەنێ، ڤێجا ب قەناعەتا من ئەڤە گەلەك گە لەك گرنگن، دو یڤ تێبینیا من سەرا ئەڤی بابەتی مەوزووعی ئیسلامی پیچەکی یێ دایێ (سن التمیز)، وە ختی (سن التمیز) بیت (11)، (12) سالی ماڤ دەداتە عەیالی، یەعنی عەیال دوو یێن دهاتینە دەف پێغەمبەری (علیە الصلاة و السلام) زەلام و ژن، وەختی زەلامی خۆ ناڕازی کری پێغەمبەر (علیە الصلاة و السلام) گۆتیە زارۆکی کیشکێ ئیختیار دەکەی؟ ئەڤی ددایك یا ئێختیار کری و دایکی یا بری ئەڤ (سن التمیز) (11)، (12) سالی یەعنی حەقی بدەنە زارۆکی، گەلە جارا ناڤێ بچینە لایێ دی رەغبەت نینە، (سن التمیز) ئەڤ حەقە بدەنە زارۆکی.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە پەیوەندی بە باسەکەی ئێستامانەوە نییە، مامۆستا عمر کۆچەر دەبوایە ناوی خۆت بنووسیبایە، بۆ ئەوەی قسە لەسەر ئەو بابەتە بکەی.

بەڕێز عمر صالح عمر (عمر کۆچەر):

ئەوە وەك نوقتەی نیزامییە دکتۆر.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخر ئەوە نوقتەی نیزامیش نییە، ئەوەی کە لە پێشووتر باست کرد.

بەڕێز عمر صالح عمر (عمر کۆچەر):

ئاخر ئەڤ کێشە درێژبوونە هەمی ژبەر ڤێ یە، چونکە باش ئەو نینە....

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا عمر ئەوە ڕاپۆرتی لیژنەی پەیوەندیدار ئامادە کراوە، خراوەتە سندووقی ئەنداما نەوە، جەنابت دەتوانی لە ماڵەوە دیراسەی بکەی، بەراوردی بکەی بە هەر بابەتێك کە خۆت دەتەوێ، پرۆژە یا ساکان، یان یاساکانی کە لە ڕابردوو پەسند کراون، یاسای وڵا تانی تر، ئیشی ئە ندامی پەر لەمان ئەوە یە بەڕا ستی کە بێت موقارەنە بکات، بەڵام ئێستا ئەوە هاتۆتە هۆڵی پەرلەمان و موناقەشە دەکرێ، بابەتێکیشت نووسیبوو، ئەوە لیژنە پەیوەندیدارەکان خۆیان دەتوانن لە کاتی موناقە شە کرد نی پرۆژە یا ساکان دا، ئەو کە سانەی تایبەتمەندن بەو بوارە بانگیان بکەن، ئێمە ئەو بابەتانەی کە پەویەندیدارە بە حکومەت لەو دانیشتنانەی کە پرۆژە یاسای تایبەت بە حکومەت موناقەشە دەکرێ، حکومەت بانگ دە کەین، بەڵام دادوەر ێك ناتوانێ

بێ لە ناو هۆڵی پەرلەمان دا قسە بکات، دەبێ لە لیژنە پوەندیدارەکان قسە بکەن، کەواتە ئێستا ئەوەی کە پەیوەندیدارە بە شەو و ڕۆژێك لە هەفتەیەك دا قسە و باسی لەسەر کرا، ئەندامێکی پەرلەمان بەرگری لێ کرد، ڕای خۆی خستە ڕوو، ئێستا ئەوانەی کە لەگەڵ ئەوەن کە شەو و ڕۆژێك بێت لە دوو هەفتەدا، منداڵی شیرە خۆرە جیا کراوەتەوە، یەعنی یەکێك لە ئەندامانی پەرلەمان کە پێشنیاری ئەوەیان کردووە، شەو و ڕۆژێك بێت لە دوو هەفتەدا، ئەوە ڕای بەشێك لە ئەندامانی پەرلەمانە، ڕایەکی تر هەبوو کە دەڵێ دوو هەفتە جارێك شەو و ڕۆژێك، خاتوو تەلار جەنابت بوویت؟ بەڵێ، فەرموو تەلار خان.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی ڕاستە بینینی منداڵ لەلایەن دایك و باوکەوە و پەروەردەکردنی بە دوو حەفتە، هەتا ئەگەر ڕۆژانەش بیبینێ ئەوە کافی نابێ، بەڵام ئێمە باسی شتێکی واقیعی و عەمەلی دەکەین، باسی پەروەردەی ئەم وڵاتە دەکەین، باسی ئەوە دەکەین کە لە کاتی جیابوونەوە ئەو ژن و مێردە وەکو دوو کەس دائیمەن وەکو دوژمن مامەڵە لەگەڵ یەکتردا دەکەن، ئەو منداڵەش وەکو ئەداتێك بەکار دەهێنن بۆ تۆڵە سەندنەوە لە یەکتری، ئێمە باسی ئەو حاڵەتە دەکەین، ئەگینا خۆیان ئیتیفاقیان هەبێ پێویست بە یاسا ناکات، چەندین حاڵەتمان هەیە ئیتیفاقیان کردووە لە دەرەوەی دادگا و هیچ کێشەیەکیان نییە، بەڵام ئێمە ئەگەر هاتو هەموو حەفتەیەك بیست و چوار سەعات لەلای کەسێکیان بێ، ئایا ژنەکە بێ یان پیاوەکە، ئەوە گەورەترین کێشە بۆ تەرەفەکەی تر دروست دەکات، بۆیە من ئەو ئامارەشم خستەڕوو، لەبەر ئەوەی زۆر بەی زۆری ئەو جیابوونەوانەش ژنەکان منداڵەکان لای خۆیان دەبێ بە پێی یاسا، بە پێی لایەنە کۆمەڵایەتیەکەش خۆیان وەری دەگرنەوە، ئێمە ئەگەر هاتو دوو حەفتە جارێك نەبێ، ئەو کاتە ئەو ژنە مەحروم دەبێ لەوەی کە لەگەڵ منداڵەکەیدا بمێنێتەوە لە کاتی ئەو جەمعانە، چونکە زۆربەی کات بە پێی ئەوەی کە ئەگەر هاتو فەرمانبەر بێ یان فەرمانبەر نەبێ، دائیمەن دادگا دەیخاتە کاتی پشووەکانەوە، پێنجشەممە و جومعان مامەڵە لەگەڵ ئەو حاڵەتانە دەکرێ، ئێمەش بە شێوەیەکی عەمەلی ئەوانەمان بینیوە، لەبەر چی؟ لەبەر ئەوەی ئەگەر فەرمانبەر بوو ئەوە تەنها کاتی پشووەکەی هەیە، ئەو کاتە دەتوانێ ئەو منداڵە بەرێ پیاوەکە بیبینێ، دواتریش بۆی بگەڕێتەوە، ئەگەر فەرمانبەریش نەبوو، حیسابی ئەوە دەکرێ ئەو منداڵە لەوانەیە خوێندکار بێ، لەوانەیە دەوراتی تری هەبێ، ئەوانە کۆمەڵێ حاڵەتن کە دادگا لەبەر چاوی دەگرێ لە کاتێك دا کە ژن و پیاوەکە ئیتیفاق نەکەن، بۆیە ئەم دوو حەفتە جارە کاتێکی باش دەبێ، بەڵام شەو و ڕۆژەکە لەلای تەرەفەکەی تر بێ، یەعنی بمێنێتەوە لەلای، مەبیتەکە لای هەبێ، بۆچی؟ چونکە ئەو کاتە لە ڕووی پەروەردەییشەوە دەتوانێ موعامەلەی لەگەڵ بکات، لە ڕووی عەتف و حەنانیشەوە، بەڵام بە شێوازێك بێ هەموو هەفتەکە بێ لەلای تەئسیری سلبی بەجێ دەهێڵێ، چونکە زۆر جار لەبەر خراپی باری ئابووری، یاخود جیاوازی باری ئابووری، جیاوازی باری کۆمەڵایەتی، ئەوانە تەئسیرێکی سلبی دەکاتە سەر منداڵەکە، بە شێوازێك کە مامەڵەی لەگەڵ دا دەکرێ ئەگەر بێتەوە بۆ لای ژنەکە، ئەوانە دەبێ هەمووی لەبەر چاو

بگیرێ، چونکە ئێمە لە کۆتاییدا دەمانەوێ ئەو یاسایە دەربچێ لە سوودی هەردوو تەرەف بێ، لە کۆتاییدا زەرەر نەگەیەنێ بە پەروەردەی منداڵەکە، ئێمە ئاماریکی تریشمان لا بوو من حەزم نەکرد ئێستا ئەوەش بخەینە ڕوو کە زۆربەی زۆری ئەو منالانەی تووشی لادان دەبن، زۆر بەی زۆری ئەو منالانەن کە دایك و باوکیان لە یەك جیابوونەتەوە، زۆربەی ئەو منالانەن کە لە دادگای نەو جەوانان تووشی کێشەکان دەبن، ئەوانە هەمووی تەئسیری سلبی لە ڕووی دەروونی و پەروەردەییشەوە بەجێدەهێڵێ، بۆیە گرنگترین حاڵەت ئەوەیە کە ئێمە ئەو دوو حەفتە جارە بێ، بۆ ئەوەی بتوانین پەروەردەیەکی دروست و خێزانێکی دروستیش لە دوای جیابوونەوەیان هەر بەردەوام بێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

چەند ئەندامێکی پەرلەمان دەستیان بەرز کردۆتەوە، خاتوو پەروا علی، فەرموو.

بەڕێز پەروا علی حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە بڕوای من سەبارەت بە هەردوو ئەو ڕێگەیەی کە هەیە، یان هەردوو ئەو پێشنیازەی کە هەیە، هەم ئەوەی کە هەفتانە بێت (24) سەعات، هەم ئەوەی کە دوو هەفتە جارێك بێت (24) سەعات، دەکرێ ئێمە ئەگەر وشەی ئارەزوومەندانە یان مەرج نەبێ، چونکە کە تۆ کردت بە مەرج، ئەو کاتە تەحدیدی دەکەی کە دەبێ ئیللا لە حەفتەکەدا (24) بیست و چوار سەعاتەکە بیبینێ، بەڵام ئەگەر بڵێین هەفتانە (24) بیست و چوار سەعات بۆیان هەیە ببیبنن، لە بەینی قەوس دا یان چۆن چۆن بدۆزرێتەوە، ئارەزوومەندانە بێ، یەعنی مەرج نەبێت، بۆ ئەوەی تووشی ئەو حاڵەتە نەبێ، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، خاتوو کەژاڵ، فەرموو.

بەڕێز کەژاڵ هادی فەقێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە کاتێك کە پێشنیاری (15) ڕۆژ جارێکمان کردبوو، (24) کاتژمێر بێت، لە (100٪) تەئیدی ڕاکەی تەلار خان دەکەین، ئێمە بە ڕاوێژکردن بە کەسانی ئەزموونداری، لەم بوارە کاریان کردووە، بە تایبەتی پارێزەران، دادوەران، پرسمان پێیان کردووە، زۆر جاری وا هەیە کاتێك کە ئەو منداڵە (24) بیست و چوار سەعات دەڕواتە لایماڵی باوکی، بۆ نموونە منداڵەکە لای دایکیەتی، حەفتانە (24) بیست و چوار سەعات دەڕواتە لای ماڵی باوکی، جاری وا هەیە ئازاری جەستەیی بەو مناڵە دەگات، خۆ (24) بیست و چوار سەعات ئەو باوکە لەگەڵ ئەو منداڵە دانانیشی، دەڕواتە سەر ئیش و کاری خۆی، منداڵەکە لەلای زڕ دایکەکە جێ دەمێنێت، یەعنی لە ڕووی دەروونییەوە، لە ڕووی پەروەردەییەوە ئێمە بۆیە بە باشمان زانی پێشنیاری ڕای (15) ڕۆژ جارێکمان کرد، لە ڕووی پەروەردەیی و لە ڕووی دەروونییەوە بۆ بەرژەوەندی منداڵەکە باشە، دەستتان خۆش بێ.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، خاتوو امنە زیکری، فەرموو.

بەڕێز امنە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یا ژمنڤە دڤێتن ئەم وەك پەرلەمانتار هەر دەمێ سەبەبەکێ دئینین دڤێتن ئەم بەحسێ عەدالەتا جڤاکی، بەحسێ دادپەروەریێ، بەحسێ یەکسانیێ، ئەز وەك ژن وەختێ دا خازا یەکسانیێ د کەم د ڤێتن وێ دا خازا یەکسانیێ بۆ زەلامی ژی بکەم کو حەقێ مومارسە کرنا بادیێ یا هەی وی دەمیدا ئەو چ مەنتق و لۆژیکە رێکێ ل هندێ دگریتن، قەبیل دکەتن شەش رۆژا زارۆك نك دایکا خۆ بیتن رۆژەکێدا ترسا ژنێ سەر هندێ هەبیتن کو دێ تەئسیر سەر پەروەردە کرنا زارۆکی کەت یان چونکی دێ ڤێ رۆژێدا بابێ وی زارۆکی دێ گەلەك بۆ خۆش کەت نا چێ بیتن حەفتیێ رۆژەکێدا بیت، یەعنی ب دیتنا من نە دچار چوڤێ مافێ ئینسانیە نە چارچوڤێ یەکسانیە و ئەڤە نە عەدالەتیە، چەوا ئەز دخازم زارۆکێ من نك بیت دڤێت وەسا وێ داخازێ ژی بکەم د ئێحساس و حەژێکرن و پێدڤیاتیا بابینیێ ژی دویر نەکەڤیتن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باش، کاك زانا عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز زانا عبدالرحمن عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

زۆرجار بەڕاستی ناڕوونی لە یاساکان وای کردووە کە دایك و باوکەکان دوای جیابوونەوە نەگونجێن، کێشە و گرفتی زۆر گەورەیان بۆ دروست بێ، کە من پێموایە بەشێکی ناڕوونییە لە یاساکان و لە خوێندنەوەی خراپ بۆ ئەو مادده و بڕگانەی کە لە ڕابردوو لە ناو یاساکان تێپەڕیوە، بۆیە من دەڵێم ناکرێ لەبەر ئەوەی دایك و باوکێك کە منداڵەکەی چۆتەوە لای، یان دایکێك کە منداڵەکەی چۆتەوە لای خراپ بێ، تەعمیم بکرێ بەسەر هەموو دایك و باوکەکان، ئێمە حەقیان نەدەینێ و بڵێین دوو حەفتە جارێك، دوو حەفتە جارێك بۆ بینینی باوکێك، یان دایکێك بۆ منداڵەکەی کاتێکی یەکجار کەمە، کاتێ کە من پێموایە هیچ سوکناییەك بۆ باوکەکە یان دایکەکە بەجێ ناهێڵێ، بۆیە زۆر گرنگە بۆ ئەوەی تەوازونی پەروەردەیی دروست بێ حەفتەی جارێك شەو و ڕۆژێك بمێنێتەوە، ئێمە هەر لە ناو ئەو ڕاپۆرتە دیاری کراوە، ئەگەر لایەنێك کەم و کورتی هەبوو بەرامبەر بە بەخێوکردنی منداڵەکە، سزای بۆ دیاری بکرێ، بۆیە من پێموایە حەفتەی جارێك شەو و ڕۆژێك بمێنێتەوە زۆر تەواوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، خاتوو منیرە، فەرموو.

بەڕێز منیرە عپمان علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەندێك جار هەیە، جارێ من لە خاڵێکەوە، لە نوقتەیەکەوە دەست پێ دەکەم کە ئەویش قسەی کاك زانایە، یەعنی ناکرێ ئێمە ڕەفتاری دایکێك یان باوکێك تەعمیم بکەین بەسەر کۆی هەموو ئەو کەسانەی کە لە کۆمەڵگادا تووشی جیابوونەوە و ئەو حاڵەتە دەبن، لەبەر ئەوە تکایە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، یەعنی من جارێکی تر ئەوە دووپات دەکەمەوە، ئەوە پەیوەندی ڕاستەوخۆی بە ژیانی منداڵێکەوە هەیە، بۆ وەرگرتنی حەنان و عەتف و سۆزی دایك و باوك، تکایە با ئێمە ئەوە بە شێوەیەکی زۆر هێنەوە مامەڵەی لەگەڵ بکەین.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، گەیشت، بەڕێز د. ڤالا، فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید إبراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوا لە بەڕێزتان دەکەم ئەو سێ پێشنیارەی کە هەیە بدرێتە دەنگدان، بۆ ئەوەی دایبڕێژینەوە بێ ئەوەی کە زۆربەی ئەو پێشنیارانەی کە کرا لەلایەن ئەندامانی پەرلەمان، لە داڕشتنەوەی نوێی هەر سێ لیژنە پەیوەندیدارەکە جێگای بۆتەوە، بۆیە سێ پێشنیارەکە بدەنە دەنگدان، تکایە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، سوپاس، د.بەهار جەنابیشت هەر پێشنیاری ئەوەت دەکرد؟ باشە، سێ پێشنیارمان هەیە، ویستمان ڕای ئەندامانی پەرلەمان وەربگرین لەسەر هەر سێ پێشنیارە جیاوازەکە، کە پێشنیارێکیان بریتییە لەوەی لە حەفتەیەك دا شەو و ڕۆژێك بێت، پێشنیاری دووەمیان ئەوەیە دوو هەفتە جارێك شەو و ڕۆژێك بێت، پێشنیاری سێیەمیش ئەوەی ڕاپۆرتەکە خۆیەتی کە لە هەفتەیەکدا دوازدە کاتژمێر بێ، ئەگەر دوایی هاتینە سەر ئەوە دەتوانین قسەی لەسەر بکەین، شەوێك بێت یان ڕۆژێك، بۆ ئەوەی ئەوەش دیسان ئەوە تەحدید بکرێ، ئێستا ئەوە دەخەینە دەنگەوە، کێ لەگەڵ ئەوەیە کە شەو و ڕۆژێك لە حەفتەیەکدا؟ حەفتانە شەو و ڕۆژێك؟ (48) کەس لەگەڵیەتی، کێ دژیەتی؟ (7) کەس دژیەتی، کەواتە پەسند کرا. تکایە ئیعادەی صیاغەی بکەن، بۆ ئەوەی بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (1): برگەی (4) لە ماددەی 57 لە یاسای ژمارە (188)ی ساڵی 1959 لە هەرێمی کوردستان لە کار دەخرێت و ئەمەی خوارەوە جێگای دەگرێتەوە:

أ- هەریەك لە دایك و باوك مافی بینین و مانەوەی منداڵەکانیان هەیە لە پاش دابڕان و نەمانی پەیوەندی هاوسەرگیری و نەمانی یەکێکیان ئەو مافە بنەچەکانیش دەگرێتەوە.

ب- تەنها دایەنی منداڵ (باوك یان دایك) لە دوای نەمانی ئەویش ئەو کەسەی مافی دایەنی هەیە بەپێی یاسا بەرکارەکان سەرپەرشتی پەروەردەو فێرکردن و بواری کۆمەڵایەتی منداڵ دەکات تا تەمەنی (18) ساڵ.

ت- دیتن لە ماوەی شیرە خۆریدا دوو جار دەبێت لە مانگێکدا لە ماڵی دایەن.

ج- لە پاش شیرە خۆری کات و شوێنی مانەوە بەپێی رێکەوتنی هەردوولا دەبێت، لە حاڵەتی رێك نەکەوتن مانەوە حەفتانە (24) بیست و چوار کاتژمێر بەسەر یەکەوە دەبێت لە شوێنێك کە کەسی داواکاری بینین (غیر حاضن) دیاری دەکات بەپێی بەرژەوەندی دایەنکراو، پاش کۆتایی هاتنی بینینە کە دەبێت دایەنکراو بداتەوە دەستی دایەن بەپێچەوانەوە تا مانگێك مافی بینینی نابێت.

د- ئەگەر دایەن رێگەی لە بینینی دایەنکراو گرت بەبێ پاساوی رەوا لە لایەن جێ بەجێ کاری داد ئاگادار دەکرێتەوە، ئەگەر دوو بارەی کردەوە بەپێی بڕیاری دادگای تایبەتمەند بۆ ماوەی مانگێك دایەنی دەگوازرێتەوە بۆ ئەو کەسەی کە بەپێی یاسای بەرکار رێکخراوە.

چ- سەفەرکردنی داینکراو بۆ دەرەوەی ولآت تەنها بە رەزامەندی دایك و باوکی دەبێت، لە کاتی نەمانیاندا کەسی دایەن بەپێی یاسا مافی ئەو بڕیارەی دەبێت، هەر لایەکیان سەفەریان پێ کرد دەبێت بەڵێن نامەییەك بدات کە پابەند بێت بە گەڕانەوەی بۆ ولآت.

ح- ئەندامی داواکاری گشتی لە دادگای باری کەسیدا چاودێری بە چاکی جێ بەجێ کردنی بڕگەکانی سەرەوە دەکات و لە کاتی بوونی سەرپێچیشدا (رێکاری یاسایی) دروست وەردەگرێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

نوقتەی نیزامیمان هەیە، خاتوو ئامینە زکری فەرموو.

بەڕێز امنە زکری سعید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی بچکی شیر خۆر دوو سەعاتان مالا ئەو کەسەی کو خودان دکاتن بهێتە دیتن، بەراستی دیتنا من کێشەی تێدا هەبێتن، ئیحتیمالە کێشا کۆمەلآیەتی هەبیتن، ئەو باب، یان دایك، یەعنی باب نەشێت بچێتە مالا ژنا خۆ و بچکا خۆ ببینێتن، یەعنی دڤێتن دشتەکی تر ژی ما بەینیدا هەبیت، ئەگەر هاتو ئەو کێشە کۆمەلآیەتیە هەبیت بۆچی هەبیت بچکی ببینیت؟

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە، دوایی لیژنە پەیوەندیدارەکان وەلآمیان دەبێت، خاتوو زولفا تۆش قسەت هەبوو؟

بەڕێز زولفا محمود عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هەمان بۆچوونم هەبوو.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

باشە، لیژنەی پەیوەندیدار وەلأمتان هەیە؟

بەڕێز د.ڤالأ فريد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بڕگەی (ت) بەو شێوەیە داڕێژرایەوە:

(دیتن لە ماوەی شیرە خۆریدا دوو جار دەبێت لە مانگێكدا لە شوێنێك كە لەسەری ڕێك دەكەون لە حالەتی ڕێك نەكەوتن، لە شوێنێك دەبێت كە دادگا بڕیاری لەسەر دەدات).

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا دەیخەمە دەنگدانەوە، كێ لەگەڵدایە بەو شێوەیەی كە خوێندرایەوە لەگەڵ كۆی ماددەكە بەو شێوەیەی خوێندرایەوە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (60) كەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، كێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بكاتەوە؟ (1) كەس لەگەڵدا نییە، زۆر سوپاس، كەواتە ماددەكە پەسند كرا، تكایە ماددەكانی تر.

بەڕێز د.ڤالأ فريد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (2): وەزارەتە پەیوەندیدارەكان ڕێنمایی پێویست دەردەكەن بۆ ئاسان جێ بەجێ كردنی ئەم یاسایە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

كێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟ كەس قسەی نییە؟ دەیخەینە دەنگدانەوە، تكایە شوكریە خان دانیشە چەن ماددەیەكمان ماوە، بەڵێ دكتۆرە ڤالأ فەرموو.

بەڕێز د.ڤالأ فريد ابراهيم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دوای ڕاوێژ لەگەڵ جیهاتی مەعنی بۆمان روون بۆوە، كە لایەنی پەیوەندیدار بۆ دەركردنی تەعلیمات لەو بابەتە، كە پەیوندیدارە بە محاكم موباشەرەتەن بریتییە لە ئەنجومەنی دادوەری، وا تا پێویستە بگوترێت ئەنجومەنی دادوەری ڕێنمایی پێویست دەردەكات بۆ ئاسان جێ بەجێ كردنی ئەم یاسایە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

دەزانی ڕەنگە ئەوان نەتوانن تەعلیمات دەربكەن، بۆیە بۆ نەڵێین وەزارەت و لایەنە پەیوەندیدارەكانی تر، یان لایەنە پەیوەندیدارەكان، خاتوو گەشە.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی کە راوێژمان کرد دیارە قەراراتی حەزانەو موشاهەدەو ئەوانە هەمووی لای محاکمە، بۆیە یەعنی ئەوان مەعنین بە مەوزوعەکە، پێویستە ئەنجومەنی دادوەری، مونەفیزی عەدل جێ بەجێکارە، پەیوەندی بە وەزارەتی عەدلەوەیە، کە گوتت لایەنی پەیوەندیدار زیاتر رەنگە بڕوات بۆ وەزارەتی داد، کێشەکەش مەعنیە بە قەزا زیاتر وەك لەوەی کە وەزارەتی داد بێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە سوپاس، بەڕێز دکتۆرە بەهار فەرموو.

بەڕێز د.بەهار محمود فتاح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەنزیمەو تەعلیمات تەشریعی فەرعییە، تەشریعی فەرعیش لە ئیختیصاصی سوڵتەی تەنفیزییە دەری بکات، بۆیە ئەگەر ئێمە هەر بشمانەوێت سوڵتەی قەزائی دەری بکات بڵێین لایەنی پەیوەندیدار باشترە، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە سوپاس، خاتوو تەلار فەرمووو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری قسەکانی دکتۆرە بەهار دەکەم و، دوای ئەوە مونەفیز عەدل سەر بە وەزارەتی عەدلە، لەبەر ئەوەی ئەوان لایەنی جێ بەجێ کردنی ئەو بڕیارەی دادگان، دواتر ئەوانیش بڕیار لەسەر ئەو خاڵە ناکۆکانە دەدەن کە لەنێوان هەردوو تەرەفدایە، لەبەر ئەوە پێویستە ئەوان کار بکەن لەسەر دەرچوونی ئەو تەعلیماتانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە سوپاس، بۆیە دایڕژنەوە تاکو بیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.ڤالآ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جیهەتی مەعنی لە رووی یاساییەوە بۆ ئەو بابەتە تەنها مەجلیسی قەزایە، ئەوان بۆیان هەیە ئیصداری تەعلیمات بکەن لەسەر محاکمیشە تەتبیقی بکات، لەبەر ئەوەی ئێستا محاکم سەر بە ئەنجومەنی دادوەرییە، سەر بە وەزارەتی عەدل نییە، بەڵام وەکو خۆی دەیخوێنمەوە بەڕێزتان کامەی دەدەنە دەنگدان و دەنگ دەهێنێت ئەوەیان بابەتێکە، بەس لە رووی یاساییەوە ئەوەیە دوای راوێژ پێی گەیشتووین و دوای دیراسەت کردنی چەند یاسایەك و دوای ئەوەش کە راپۆرتی لیژنەی یاسایی لە خولی پێشوو لەسەر ئەو بابەتە نووسراوە هەر خۆیان نووسیوویانە کە مەجلیسی قەزا تەعلیمات دەردەکات و راوێژمان بە ئەوانیش کردووە، ئەوانیش گوتوویانە ئەو بابەتە پەیوەندیدارە بە مەحاکم، مەحاکم سەر بە وەزارەتی عەدل نییە،

بۆ یە ئە گەر بگوتر ێت لایە نە پەیوەند یدارەکان، وا تا وەزارەتە کە هەڵبگیرێت، بگوتر ێت لایە نە پەیوەندیدارەکان، بۆ ئەوەی لە رووی یاساییەوە بچەسپێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەوە وابزانم حەلی کێشەکە دەکات، جا ئەگەر ئەنجومەنی دادوەری بێت، وەزارەتی عەدل بێت، مو نەفیزی عەدل بێت، باشە کەواتە بیخوێنەرەوە بەو شێوەیەی بەڕێز دکتۆرە ڤالاْ گوتی.

بەڕێز د.ڤالاْ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (2): لایەنە پەیوەندیدارەکان رێنمایی پێویست دەردەکەن بۆ ئاسان جێ بەجێ کردنی ئەم یاسایە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (58) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (کەس نییە) لەگەڵدا نەبێت، کەواتە ماددەکە پەسند کرا، ماددەی سێیەم.

بەڕێز د.ڤالاْ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (3): راگرتنی کارکردن بە بڕیاری ژمارە (8)ی ساڵی 2001.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

روون کردنەوەیەك دەدەن بە ئەندامانی پەرلەمان، کە ئەم بڕیارە چییە بێ زەحمەت؟

بەڕێز د.ڤالاْ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕیاری ژمارە (8)ی ساڵی 2001

ماددەی یەکەم: بڕیاری ژمارە (211)ی ساڵی 1984ی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە کار دەخرێت.

ماددەی دووەم: دیدەنی منداڵ لەلایەن باوکی، یان دایکییەوە بەپێی ئەو حوکمەی کە لە دادگای ئەحوالی شەخصییەوە دەردەچێت لەو جێگەیەدا دەکرێت، کە هەردووکیان لەسەری پێك دێن، جا ئەگەر هاتو ئەو پێکهاتنە نەلواو، ئەوە لەو بارەدا هەڵسوڕێنەری داد (منفذ العدل) لەو شارەدا کە منداڵەکە لە کە نەفی پەروەرشتکارەکەیدا دەژی بە بڕیارێك جێگەی دیدەنیەکەی دیاری دەکات.

ماددەی سێیەم: هەر دەقێك پێچەوانەی حوکمەکانی ئەو بڕیارە بێت ناخرێتە بەرکار.

ماددەی چوارەم: پێویستە ئەنجومەنی وەزیران حوکمەکانی ئەم بڕیارە بخەنە بەر کار.

ماددەی پێنجەم: ئەم بڕیارە لە رۆژی بلاْو کردنەوەی لە وەقائیعی کوردستاندا دەخرێتە بەرکار.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کەواتە ئەویش هەر پەیوەندی بە موشاهەدەوە هەیە، مادام ئێستا ئەم پرۆژە یاسایە پە سند دەکر ێت، ئیتر ئەو بڕیارە پێویست نابێت، بۆیە کەس قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟ کاك عومەر فەرموو.

بەڕێز عمر عینایەت حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان.

لە بڕگەی دوای ئەوە هاتووە کار بە هیچ یا ساو بڕ یارێکی دژ بە حوکمەکانی ئەم یا سایە ناکر ێت، ئیتر کەواتە ڕاگرتنی کار کردن بە بڕیاری ژمارە (8)ی ساڵی 2001 ز یادە دەبێت لەم کا تەدا، یەعنی پێویست بەوە ناکات، خۆی دەبێتە تەحصیل حاصل، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

باشە سوپاس، مامۆستا غەریب فەرموو.

بەڕێز غریب مصطفى حەمە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە ئیزافەی ئەوەی کاك عومەر باسی کرد، ئە گەر ماددەی چوار بمێنێتەوە داڕشتنەکەی تەواو نییە بە ڕەئی من، چونکە ئەوە بەشی نیهادە، گوزارەکەی دیار نییە، وا باشترە بگوترێت کار کردن بە بڕ یاری ژ مارە (8)ی ساڵی 2001 ڕادەگیرێت، سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

با شە، سوپاس، بەڕێزان ئەو تێبینیەی لەلا یەن ئەو دوو ئەندا مە بەڕێزەی پەرلەما نەوە خرا یە ڕوو تا ڕادە یەك وەجیهە، لە بەر ئەوەی ئەو بڕ یارەی ئا ماژەی پێدراوە بڕ یارێکی مەجلیسی قیادەی سەوڕە شی هەڵوەشاندۆتەوە، ئەگەر ئێستا ئەمە ڕابگرین، لەوە دە چێت ئەو بڕ یارە بەرکار ببێتەوە، کە نازانین ئەو بڕیارەی مەجلیسی قیادەی سەوڕەش چییە دەبێتەوە بەرکار، بۆ یە ئەوە دەخەینە دەنگدا نەوە کە ئەو ماددەیە لابدرێت، ئە گەر ئەوە دەنگی نەهێنا، ئەو کا تە دێینە سەر ماددە کە، دەیخە مە دەنگدا نەوە، کێ لەگەڵدایە ئەو ماددەیە لابدر ێت دە ستی بەرز بکا تەوە؟ (51) کەس لە گەڵ لابردنیەتی، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (کەس نییە) لەگەڵدا نەبێت، کەواتە ماددەکە لابردرا،

ماددەکەی تر.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (4) دەبێتە ماددەی (3): کار بە هیچ یاساو بڕیارێکی دژ بە حوکمەکانی ئەم یاسایە ناکرێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟ کەس نییە قسەی هەبێت، کەواتە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (54) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (کەس نییە) لەگەڵدا نەبێت، کەواتە ماددەکە پەسند کرا، ماددەی دوای ئەو.

بەڕێز د.ڤالآ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (5) دەبێتە ماددەی (4): پێویستە لە سەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان، حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟ کەس نییە قسەی هەبێت، کەواتە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (54) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (کەس نییە) لەگەڵدا نەبێت، کەواتە ماددەکە پەسند کرا، ماددەی دوای ئەو.

بەڕێز د.ڤالآ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (6) دەبێتە ماددەی (5): ئەم یاسایە لە رۆژی بلاوکردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمی (وەقایعی کوردستان) جێ بەجێ دەکرێت.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟ کەس نییە قسەی هەبێت، کەواتە دەیخەمە دەنگدانەوە، کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (52) کەس لەگەڵدایە، زۆر سوپاس، کێ لەگەڵدا نییە دەستی بەرز بکاتەوە؟ (کەس نییە) لەگەڵدا نەبێت، کەواتە ماددەکە پەسند کرا، هۆیەکانی دەرچوواندنی.

بەڕێز د.ڤالآ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هۆیەکانی دانانی ئەم یاساییە

بە مەبەستی پێدانی دەرفەتی یەکسان بە باوك و دایك بۆ پەروەردەی منداڵەکانیان و جێ بەجێ کردنی بنەماکانی شەریعەت و جارنامە و پەیماننامە نێودەوڵەتییەکانی تایبەت بە مافەکانی مرۆڤ و مافی مندالآن و چارە سەرکردن و کەم کردنەوەی دەرهاوێشتە نەرێنییەکانی جیابوونەوە لە سەر مندالآن ئەم یاسا دەرچووێندرا.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕاستی من تێبینیەکم هەیە وەکو ئەندامێکی پەرلەمان، پێم باشە لە هۆیەکانی دەرچوواندن جەخت بکرێتەوە لەسەر مافی منداڵ پێش مافی دایك و باوك لە پەروەردەی منداڵ، یەعنی ئەمە پێویست دەکات لە هۆیەکانی دەرچوواندنی ئەم یاسایە زیاتر جەخت لەسەر مافی منداڵ بکرێت وەك لە دەرفەتی یەکسان بە

دایك و باوك، بۆیه من پێشنیار دەكەم كە ئەوە پێش بخرێت، چونكە هۆیەكانی دەرچوواندن یەكێك دەبێت لە بنەماكانی تەفسیر كردن، لێرەدا پێویست دەكات مافی مندالْ پێش دایك و باوك رەچاو بكرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ڤالاْ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێ شنیارەكەی بەڕێز سەرۆكی پەر لەمان وە كو ئە نداموێكی پەر لەمان زۆر وەج یھ بوو، بۆ یە لیژ نە پەیوەندیدارەكان بە هەندیان وەرگرت و بەم شێوەیە ئەسبابی موجیبەیان دارشتەوە:

هۆیەكانی دانانی ئەم یاساییە

لە پێ ناو پارا ستن و فەرا هەم كرد نی ما فەكانی مـ ندالْ و پـ ێدانی دەر فەتی یەكـ سان بە باوك و دا یك بۆ پەروەردەی مندالْەكانیان و جێ بەجێ كردنی بنەماكانی شەریعەت و جاڕنامەو پەیماننامە نێودەوڵەتیەكان تایبەت بە مافەكانی مرڤ و مافی مندالان و چارە سەر كردن و كەم كرد نەوەی دەرهاوێ شتە نەرێنی یەكانی جیابوونەوە لەسەر مندالان ئەم یاسا دەرچووێندرا.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز كاك سالار قسەیەكت هەبوو؟

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەڕاستی دا سەبارەت بە عینوانی هۆیەكانی دانانی یاسایەكە ئێمە ئەم یا سایەمان دا نەناوە، ئێمە هەمواری جێ بەجێ كرد نی ئەم یا سایەمان كردووە، بۆ یە تە سەورم وا یە لەڕووی لەفز یەوە دە بێ بـ گۆڕێ ئەو دەستەواژەی دانانە دەبێ لابدرێ، چونكە یا سای ئەحوالی شەخـ سی یا سایەكە هی ساڵی (1959) كە (94) ماددەیە ئێمە دامان نەناوە، ئێمە هەمواری جێ بەجێ كرد نی دەكەیـ نەوە، بۆ یە دیـ قەت لە مەیا زەرورە و سوپاستان دەكەم.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

پێ موابێ ئە شكالێكی ئەوتۆی تێدانیـ یە كاك سالار، ئە مە هۆ یەكانی دەر چوواندنی ئەم یا سایەیە، كە عینوانەكەی وازیحە وعینوانەكەی ئەوەیە كە جەنابت باسی دەكەی، بەڵام ئە مە یا سایە، ئـ ێوە قـ سەیەكتان هەیە لیژنەی یاسایی بە تایبەت؟ د.ڤالاْ فەرموو.

بەڕێز د.ڤالاْ فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە دادەندرێتەوە واتە هەموار دەكرێتەوە، بۆ یە لە هەمواركردنی هەموو یا سایەكانیش دا ئێمە هۆیەكانی دەرچواندنمان هەر بەو شێوەیە هێناوە.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

د.شێرکۆ تێبینیت هەبوو؟ فەرموو.

بەڕێز د.شێرکۆ حەمە امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

والله لەڕا ستی دا له ڕووی زمانەواذ یەوە هەم ئەو و شەی نەرێذ یەکانی زۆر د یارە کە و شەیەکی هەڵە یە لەڕووی ڕێنووسەکەیەوە، وشەی جیّ بەجیّ کردن و زۆر وشەی تریش ویستم تەنها ئەو سەرنجە بڵێم ئێمە خۆمان لەم پەرلەمانە یاسای زمانە فەرمییەکانمان دەرچوواندووە، یەعنی لۆجیك یەك ناگرێتەوە لەگەڵ ئەوەی کە خۆمان پەسەندی نەکەین لەڕاستی دا، بۆیە من تکام وایە لەناو یا سای زما نە فەرمی یەکانیش دا هە یە دە لیّ پ سپۆڕ لەناو لیژ نەی یا سایی و کۆی یا ساکان و ئەوا نە، بۆ یە تکام وا یە با خۆ مان پێ شێلی یاسایەکەی خۆمان نەکەین کە هەمووومان دەرمان کردووە و سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس لە دوای ڕێکخستنەوەی کۆتایی یاسایەکە بە دڵنیاییەوە پیشانی زمانەوانیشی دەدەین بۆ ئەوەی پێیدا بچنەوە، ئەو سەرنج و تێبینیانەش لەبەرچاو دەگیریّ، کاك ڤەمان فەرموو.

بەڕێز ڤەمان فیصل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنیا ئەو مولاحەزە یەمان هە یە لە سەر هۆ یەکانی دەر چوواندن، ئەی ئەو منالاّ نەی کە شیر دە خۆن چ مراعاتی مافی ئەوانیان کردووە کە دایك و باوکی خۆیان ببینن یان نەی بینن؟، یەعنی ئەوان چ مافیان لەوەدا هەیە؟ ئەو منالاّ نەی کە شیری دە خۆن، ناڵێن ئەو یا سایە لە پێناو موراعات کرد نی مافی مناڵان دانراوە، ئەی موراعاتی چی دەکات؟ کەواتە موراعاتی دایك و باب دەکات لە پێناو بینینی مناڵەکانی خۆیان و سوپاس.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بۆ مندالّی شیرە خۆر هەر مندالّ نییە؟ هەر منداڵە، باشە کیّ لەگەڵ هۆیەکانی دەرچواندنە بەو شێوەیەی کە خوێنرایەوە، (52) کەس لەگەڵیەتی، کیّ دژیەتی؟ (3) کەس دژیەتی، کەواتە پەسەند کرا، کیّ لە گەڵ کۆی یاسایەکەیە بەو شێوەیەی کە ماددەکانی پە سەند کران، (56) کەس لەگەڵیەتی، کیّ دژ یەتی؟ کەس نییە دژی بیّ، کەوا تە کۆی یا سایەکە پە سەند کرا پیرۆز بایی لە خەڵکی کورد ستان دە کەین بە بۆ نەی دەرچوونی ئەم یاسایە، سوپاس بۆ لیژنە پەیوەندارەکان، بۆ ئا مادەکردنی ئەم پرۆژە یا سایە و بۆ وتو یژ کردنی ئەمڕۆ، داوا لە لیژنەکان دەکەین بگەڕێنەوە شوێنەکانی خۆیان، تەنها لیژنەی یا سایی بمێنێتەوە کە برگەی سێیەمی دانیشتنەکەمان دەست پیّ بکەین، کاك فەرهاد نوقتەی نیزامیت هەبوو؟ فەرموو.

بەڕێز فەرهاد سەنگاوی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، نزیکەی (4) مانگ زیاترە ئێمە پرۆژە یاسای زمانی ئینگلیزیمان داوە بە پەرلەمان، بە سەد واژوو لە تەئریخی ئەم پەرلەمانە سەد واژوو کۆنەکراوەتەوە، لەبەر ئەوە دوای دە ڕۆژی تر پێویستە ڕاپۆرتی لەسەر بنووسرێ، ئینجا نازانین بوو بەچی؟.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو یادا شتەی کە نووسی بووت داوەمە بە سکرتێری پەرلەمان، ان شاءالله لە دەرفەتێك دا ئەوەش خوێندنەوەی یەکەمی بۆ دەکەین، سوپاس، بەڕێزان ئێستا دەچینە سەر بڕگەی سێیەم لە بەرنامەی کاری دانیشتنی ئەمڕۆمان کە بریتیە لە خوێندنەوەی یەکەم بۆ ئەم پرۆژە بڕیار و یاسایانەی خوارەوە بە پێی ماددەی (71) لە پەیڕەوی ناوخۆی پەرلەمانی کوردستان ژمارە (1) ساڵی (1992)ی هەموار کراو:

1/ پرۆژە یاسای پێداچوونەوە و ڕێکخستنەوەی خانەنیشینی مەدەنی و سەربازی.

2/پرۆژە یاسای بەرکارکردن و هەمواری یاسای گرتنی مایەی قاچاخ و قەدەغەکراوی ئاڵوگۆڕ کردن لە بازاڕە نێو خۆییەکانی ژمارە (18) ی ساڵی (2008)ی هەموار کراوی عیراقی فیدراڵ.

3/ پرۆژە یاسای هەمواری جێ بەجێ کردنی یاسای جێ بەجێ کردنی عیراق ژمارە (45) ی ساڵی (1980).

4/ پرۆژە یاسای هەمواری دووەمی یاسای ژمارە (3) ی ساڵی (1998) ی یاسای کوژانەوە و ئیفراز کردنی زەویەکان لەناو سنووری شارەوانییەکاندا.

5/ پرۆژە یاسای یەکەم هەموارکردنی یاسای ژمارە (19) ی ساڵی (2007) یاسای وەزارەتی پێشمەرگە.

6/ پرۆژە بڕیاری دابین کردنی یەکەی نیشتەجێ بوون بۆ ئەو پێشمەرگانەی کە لە جەنگی دژی تیرۆرستانی داعش دان و خاوەنی هیچ یەکەیەکی نیشتەجێ بوون نین.

داوا لە لیژنەی یاسایی دەکەین کە یەك بە یەك ئەو پرۆژە یاسایانە بخوێننەوە بۆ ئەوەی ئاراستەی لیژنە پەیوەندارەکانی پەرلەمانی کوردستانی بکەین، د.ڤالا فەرموو.

بەڕێز د.ڤالا فرید ابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕێگەی بەڕێزتانەوە داوا لە دوو ئەندامی لیژنەی یاسایی دەکەم هاوکارمان بن لە خوێندنەوەی پرۆژە یاسایەکان.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون ئەندامانی تری لیژنەی یاسایی بێنە سەر مەنەسە بۆ ئەوەی خوێندنەوەی پرۆژە یاسایەکان ئەنجام بدەین.

بەڕێز ابوبکر عمر (هەڵەدنی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای پێداچوونەوە و ڕێکخستنەوەی خانەنشینی مەدەنی و سەربازی کە پێکهاتووە لە (9) مادده و هۆیەکانی دەرچوواندن لەلایەن ئەم پەرلەمانتارانەوە واژوو کراوە (سۆران عمر، شکریە اسماعیل، نەجیبە لطیف، برزۆ مجید، د.شێرکۆ حەمە امین، علی حەمە صالح، هەورامان گەچێنەیی، فخرالدین قادر، ئاری محمد هەرسین، حسین اسماعیل حسین، عمر عینایەت حەمە سعید، شێرکۆ جەودەت، عمر صالح، منیرە عثمان، علی حسن صالح، محمود حاجی، د.پەری صالح، پەروا علی) داواکارین لە بەڕێزتان ئاراستەی لیژنە پەیوەندارەکانی بکەن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ ئەم پرۆژە یاسایەش ئاراستەی لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری و وەبەرهێنان و لیژنەی ناوخۆ و ئاسایش و ئەنجومەنی خۆجێیەکان و لیژنەی کاروباری پێشمەرگە و شەهیدان و قوربانیانی جینۆساید و زیندانیانی سیاسی و گشت ئەندامانی پەرلەمان دەکرێت، فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر (هەڵەدنی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای بەرکارکردن و هەمواری یاسای گرتنی مایەی قاچاغ و قەدەغەکراو و ئاڵوگۆڕکردن لە بازاڕە ناوخۆییەکانی ژمارە (18) ی ساڵی (2008) هەموار کراو، کە پێك هاتووە لە (11) مادده و هۆکاری جێ بەجێ کردن، ئەم پرۆژە یاسایەش ئاراستەی لیژنەی پەیوەندار بکەن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەم پرۆژە یاسایەش ئاراستەی لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری و ئاودێری و بەنداوەکان و لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری و وەبەرهێنان و لیژنەی ناوخۆ و ئاسایش و ئەنجومەنە خۆجێییەکان و لیژنەی بازرگانی و پاراستنی مافی بەکاربەر و گشت ئەندامانی پەرلەمان دەکرێت، فەرموو.

بەڕێز ابوبکر عمر هەڵەدنی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم پرۆژە یاسایە ئەم (16) پەرلەمانتارە بەڕێزانە واژوویان کردووە، (د.ڕێواز فائق، د.عزت صابر، سعید محمد، گۆران ئازاد، مریم صمد، بێگەرد دلشاد، تەلار لطیف، ئاواز شێخ جەنگی، زانا عبدالرحمن، عبدالله دلێر، مستەفا حسن، صالح فەقێ، قادر وەتمان، سەرکەوت سەرحەد، خلف احمد، عباس فتاح صالح، گەشە دارا).

پرۆژە یاسای سێیەم/ پرۆژەی هەموارکردنی جێ بەجێ کردنی یاسای جێ بەجێ کردنی عیراق ژمارە (45) ی ساڵی (1980) کە پێکهاتووە لە (11) مادده لەگەڵ هۆکاری دەرچوواندن، ئەم پەرلەمانتارە بەڕێزانە واژوویان کردووە، (بەهزاد دەروێش، بەهار عبدالرحمن، سهراب میکائیل، شێرکۆ جودت، عمر صالح، کەژاڵ هادی، سهام عمر، غریب مستەفا، حاجی کاروان، ابوبکر عمر، شکریە اسماعیل، نەجیبە لطیف، هەورامان

گەچێنەیی، سۆران عمر، ئایدن مەعروف، د. پەری صالح، د. جوان اسماعیل، ماجد عثمان) داوا دەکەین لە بەڕێزتان ئەم پرۆژە یاسایەش ئاراستەی لیژنە پەیوەندارەکان بکەن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەم پرۆژە یاسایەش ئاراستەی لیژنەی کاروباری یاسایی و گشت ئەندامە بەڕێزەکانی پەرلەمان دەکرێت، تەلار خان فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای پێشنیازی هەمواری دووەمی یاسای کوژانەوە و ئیفراز کردنی زەوییەکان لەناو سنووری شارەوانییەکان دا ژمارە (3) ی ساڵی (1998) کە پێکهاتووە لە (5) ماددە و هۆکاری دەرچوون، لەلایەن ژمارەی یاسایی پەرلەمانتارانەوە واژوو کراوە، کە پێکهاتوون لە (ابوبکر عمر، یعقوب گورگیس، د. شوان قەڵادزەیی، هێڤا حاجی، سۆران عمر، عبدالرحمن علی، عباس فتاح، غریب مستەفا، ئومێد حەمە علی، نجیبە لطیف، ئومێد عبدالرحمن) داواکارین لە بەڕێزتان ئاراستەی لیژنە پەیوەندارەکانی بکەن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ، ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی ئاسەوار و خزمەتگوزار یەکانی شارەوانی و گواستنەوە و گەیاندن و گەشتوگوزار و لیژنەی دارایی و کاروباری ئابووری و وەبەرهێنان و لیژنەی کشتوکاڵ و ئاژەڵداری و ئاودێری و بەنداوەکان و گشت ئەندامانی پەرلەمان دەکرێت. تەلار خان فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یاسای هەمواری ژمارە (19)ی وەزارەتی پێشمەرگە کە لە (5) ماددە و هۆکارەکانی دەرچوون پێکهاتووە، لەلایەن ژمارەی یاسایی پەرلەمانتارانەوە پێشکەش کراوە، پێکهاتوون لە بەڕێزان (گۆران ئازاد، سعید محمد سعید، گەشە دارا، تەلار لطیف، دلێر ماوەتی، ڕێواز فائق، عباس فتاح، صالح فەقێ، خلف احمد، مریم صمد) داواکارین لە بەڕێزتان ئاراستەی لیژنە پەیوەندارەکانی بکەن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەم پرۆژەی یاسایە ئاراستەی لیژنەی کاروباری یاسایی و لیژنەی کاروباری پێشمەرگە و شەهیدان و قوربانیانی جینۆساید و زیندانیانی سیاسی و گشت ئەندامانی پەرلەمانی دەکەین، تەلار خان فەرموو.

بەڕێز تەلار لطیف محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پرۆژە بڕیاری دابین كردنی یەكەی نیشتەجێ بوون بۆ ئەو پێشمەرگانەی كە لە جەنگی دژی تیرۆر ستانی داعش دان و خاوەنی هیچ یەكە یەكی نیشتەجێ بوون نین كە لە چوار بڕگە و هۆكارە كانی دەر چوون پێكهاتووە، كە لە لایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانی پەرلەمانەوە پێشكەش كراوە، كە پێكهاتوون لە (بەهار عبدالرحمن، بەهزاد دەرویش، ابوبكر عمر، شێركۆ حەمە امین، د. بەهار محمود، بێستوون فائق، عمر عینایەت، پەروا علی، نجیبە لطیف، سالار محمود، سەركەوت سەرحەد، ئێڤار ابراهیم، محمد علی، شێركۆ جودت، د. شوان قەڵادزەیی، قادر وەتمان، عبداللە حاجی، دلێر ماوەتی، باپیر كامەلا، محمد صادق، عبدالرحمن فارس، كەژاڵ هادی، سهام عمر، عمر صالح، ایدن معروف، ماجد بازرگان، محمد سعدالدین، منی قهوەچی، د.جوان اسماعیل، د.پەری صالح، پەروا علی، برزۆ مجید، سۆران عمر، محمود حاجی، منیرە عثمان، حسن صالح، ڕۆزا محمود، قارەمان قادر، فائق مصطفى)داوا كارین لە بەڕێزتان ئاراستەی لیژنە پەیوەندارەكانی پەرلەمانی بەڕێزی بكەن.

بەڕێز د.یوسف محمد صادق/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئەم پرۆژە یاسایە ئاراستەی لیژنەی كارو باری یاسایی و لیژنەی كارو باری پێشمەرگە و شەهیدان و قوربانیانی جینۆساید و زنیدانیانی سیاسی و لیژنەی ئاسەوار و خزمەتگوزاریەكانی شارەوانی و گواستنەوە و گەیاندن و گەشتوگوزار و گشت ئەندامانی پەرلەمان دەكرێت، زۆر سوپاس بۆ لیژنەی یاسایی، فەرموون دەتوانن بگەڕێنەوە شوێنەكانی خۆتان، بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان لەماوەی ڕابردوودا پەرلەمانی كوردستان داوەت كراوە بۆ كۆنفرانیسی ئاوەدانكردنەوەی كۆبانێ كە لە شاری ئامەد ساز كرا، وەفدێكی پەرلەمانی كوردستان كە لە فراكسیۆن و پێكهاتە جیاوازەكانی پەرلەمان پێك هاتبوون نوێنەرایەتی پەرلەمانیان كرد لەو كۆنفرانسە داوایان كردووە بیرۆكە یەك، كورتە یەك لەسەر كارو چالاكییەكانی خۆیان بخەنەڕوو كە هیوادارم لە ماوەی (5) دەقیقە زیاتر نەبێ با، بەڕێز كاك علی هالۆ بفەرمویێ بۆ پێشكەش كردنی وتەكەی.

بەڕێز علی علی هالۆ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پەرلەمانتارە بەڕێزەكان، من تەنیا پێنج دەقە وەختتان دەگرم، ئێمە لە (2 و 3)ی مانگی (5) بەشدار بووین لە كۆنفرانسی سەر لەنوێ ئاوەدانكردنەوەی كۆبانێ، لەژێر دروشمی دەست بدەن كۆبانێ، كۆنفرانسەكە لە سەر داوای كانتۆنی كۆبانێ و بە ئامادە كاری و پشتیوانی شارەوانی مەزنی ئامەد بەڕێوە چوو، (370) ئەندام بەشداربوون لە كۆنفرانسەكە لە هەر چوار پارچەی كوردستان و كوردانی دەرەوە، كۆنفرانسەكە كۆنفرانسێكی كوردستانی بوو، ئیتر بڕیار دراوە كۆنفرانسێكی نێو نەتەوەیی ئەویش لە كۆتایی مانگی شەش لە ئەوروپا ببەسترێ، لە پەناڵی یەكەمی كۆنفرانسەكە چەندین وتاری سیاسی خوێنران لەوانەش وتاری پەرلەمانی كوردستان، وتاری كانتۆنی كۆبانێ، شارەوانی مەزنی ئامەد، لە هەموو